В - к

ХТО ЯК РОЗУМІЄ КОНСОЛІДАЦІЮ

Українське політичне життя збагатилося ще двома історичними фактами.

Координаційний український комітет видав після шестимісячної праці комунікат, а Українська Пресова Інформаційна Служба видала свого комунікатa в справі меморандума, поданого на Мирову Паризьку Конференцію. Комунікат Координаційного Комітету стверджує, що українські політичні партії створили комітет для погоджування своїх плянів і починів у веденні визвольної боротьби.

Українська Пресова Інформаційна Служба, нібито довідавшись про те, що невідома урядові УНР організація, "що виступає під назвою УГВР", дерзнула подати на Мирову Конференцію меморандум та ще й спільно з відповідальним представником Уряду УНР, поспішає заявити, посилаючися на інформацію компетентних чинників Уряду УНР, що Уряд цей нічого спільного з тим меморіялом не має. Як бачимо, ці два документи цілком протилежні один одному. Один твердить, про координацію "погоджування плянів і починів у веденні визвольної боротьби", а другий, посилаючись на інформацію компетентних чинників уряду, заперечує узгіднений, спільно поданий на Мирову Конференцію меморіял. Для ясности треба ствердити, що ті компетентні чинники, на які посилається УПІС, цілою групою, правда, донедавно - кілька місяців тому створено, входить до складу Координаційного Комітету.

Адже Український Національно-Державний Союз, зокрема його керівництво, і є тими компетентними чинниками, що заперечують поданий на Паризьку Конференцію.

У людей не обізнаних, які читають всі ці меморіяли а до того ще й українську пресу, складається дуже неприємне враження про наші внутрішні справи на чужині. Таке враження ніяк не відповідає фактичному (тому) станові речей, який займає українська визвольна політична і революційно-визвольна боротьба українського народу в краю. Тоді, коли краєва боротьба, дедалі більше знаходить собі визнання серед представників демократичного прогресивного світу, не говорячи вже про поневолені народи, у більшості українських політичних груп на еміграції, щоправда, складом своїм надто малочисельних, ця боротьба не знайшла належного зрозуміння, навпаки: вони її заперечують, очорнюють. А заперечуючи її, творять своєрідні комбінації, які не мали і не будуть мати жодного реального грунту.

І в даному разі одні і ті ж люди, говорять про координацію, підписуються на ухвалах координаційного комітету, а в іншому місці виступають "як компетентні чинники" Уряду, заперечують узгіднені дії і то важливі, надто позитивні для української визвольної справи.

Мабуть не знайдеться ні одного чесного українця, який заперечував би важливість меморіялу, поданого на Мирову Конференцію.

В ньому генеральний секретар закордонних справ УГВР і відповідальний представник Уряду УНР від імени українського народу протестують проти того, що український нарід репрезентують на Мировій Конференції чужинці, большевицькі агенти, а не уманд атовані від українського народу представники.

А серед українських політиків знайшлися такі, які одною рукою підписують ухвали Координаційного Комітету, галасливо кричать

про координацію, а другою рукою, як компетентні чинники Уряду УНР, відповідальний представник якого підписав спільного меморіяла, заперечують, відкидають практичну консолідацію на відтинкові зовнішньої політики.

Щось негаразд у нас з тією консолідацією. Окремі групи і групки багато галасують про неї, а як доходить до діла, то відхрещуються від неї, заперечують її на практиці.

Консолідація українських політичних груп на еміграції конче потрібна нині, більше ніж будь-коли. Чому? Тому, що українська визвольна боротьба набула нині величезного значення. Вона стала нині не тільки українською проблемою, а почати проблемою міжнародньою. В майбутньому розвитку політичних подій українська визвольна проблема все більше і більше набуватиме міжнароднього значення.

Величезний розмах справи, вірніше широчінь визвольно-революційного фронту, потребує і відповідних політичних сил для ведення визвольної політики.

А ми, українці, ніяк не можемо похвалитися, що цих сил у нас є забагато. Отже, коротко кажучи, проблема українського визволення, проблема повалення кремлівської тиранії, яка тотальними обручами терору, тортур і деспотії гнітить, нищить всякі прояви людської і національної волі, вимагає об'єднання всіх національно-творчих політичних сил. І таке об'єднання /консолідація/ сталося в краю у червні 1944 р.

Про нього Універсал УГВР говорить :

" І тому, щоб об'єднати всі національно-визвольні сили українського народу, щоб з одного центру керувати нашою визвольною боротьбою, щоб перед зовнішнім світом репрезентувати волю українського народу та щоб протиставитися спробам ворогів української держави розбивати єдиний самостійницький український фронт, створюється Українська Головна Визвольна Рада, яка з сьогоднішнім днем переймає на себе керівництво визвольною боротьбою українського народу".

Як бачимо, цілі цього об'єднання ясні, яскраво і чітко визначена мета і передбачено, що вороги українськоі держави пробуватимуть розбивати єдиний самостійницький український фронт.

Які сили об'єднані в краю?

Про це в універсалі сказано:

" В Українській Головній Визвольній Раді зібрані всі представники активно діючих революційно-визвольних сил сучасної України та передові одиниці з українських політичних середовищ , що в сучасний мент визнали за єдино правильну, цілком незалежну плятформу визвольної боротьби українського народу за Українську Самостійну Соборну Державу, та будуть впроваджувати її в життя.

До УГВР можуть входити всі справді самостійницькі і незалежні сили України, незалежно від іх світоглядового та політично-групового прямування, ті, що готові боротися за Суверенну Українську Державу".

Отже бава об'єднання, яке сталося в краю і сталося в умовах напружених /між двома ворожими фронтами/, є широка і дає змогу всім, хто хоче здобувати українську державу - незалежно від політичних і світоглядових переконань. І активні політичні сили в краю в цю боротьбу включилися і провадять її непослабно до-нині . Два моменти є суттєвими в цьому об'єднанні: 1/ готовість боротись за Українську Самостійну Соборну Державу, 2/цілком незалежна плятформа визвольної боротьби українського народу.

Сила того об'єднання є у виразності цілі і ясності тактики, якою ця ціль буде досягатись. Як бачимо, наголос поставлено на незалежність плятформи української визвольної боротьби. Це продиктовано історичною практикою визвольних змагань так українських, як і інших народів. На еміграції ж сталося інакше. Тут зустрілися, з одної сторони політичні групи, які довгі роки непосередньої участи у визвольній боротьбі українського народу не брали, які не уявляють реальної дійсности, що витворилась на українських землях в горнілі кремлівської конституції, з другої сторони, групи, які до вчорашньої і нинішньої політичної боротьби українських народніх мас ставляться негативно, поборюють її, серед яких стали до керма люди, що в більшій чи меншій мірі були причетні до співпраці з ворогами української волі. Крім того, з'явилися групи, які ще політично не оформилися, не мали і не мають досі ні програми, ні партійної тактики, ні досвіду політичної боротьби. Серед них є люди, що протягом року міняли свої погляди кілька разів, за рік еміграційної подорожі співпрацювали з усіма партіями.

Легке, ні до чого і ні перед ким не зобов'язуюче життя на еміграції витворило своєрідну атмосферу політиканства, політичних мод. Не маючи впливів на українські маси, що зв'язані з краєвою боротьбою, малочисельні своїм складом політичні групи, що далі то більше виявляють вороже ставлення до революційно-визвольної боротьби краю, а разом з тим і до тих політичних сил, які тією боротьбою керують з перших днів і донині.

Відома річ, що всяка політична партія чи група є сильна доти, доки спирається на маси, від них черпаючи собі сили, а непосередній зв'язок з ними /масами/ дає їй напрямні діяльности. Більшість українських партій на чужині давно цей зв'язок втратили, а через це втратили й реальний політичний грунт і звикли дивитись на життя через свій партійний футляр. В українському політичному житті витворились політичні групи надто малочисельні, що складаються із кількох осіб, ізольовані від українських народніх мас, групи політиків у партійних футлярах. Відірваність від мас породила в них політичне безгрунтя, безхребетність, а брак світоглядових ідейно-програмових засад штовхнув їх на шлях політичного кон'юнктуризму.

x x
xx

Отож на початок 1946 року в політичному житті українців на чужині зарисувалися два політичних напрямки. Революційно-самостійницький, що спирається на широкі українські маси і стоїть на позиціях незалежности революційно-визвольної боротьби від чужих чинників; основним у визвольній політиці ставить здобуття української держави, без якої всякі соціяльно-політичні розходження українських політичних груп не мають жодного реального грунту. Вирішальними силами у здобутті держави вважає українські народні маси і поневолені та загрожені большевизмом народи. Шлях до здобуття волі українському народові лежить через визвольну революцію на сході Европи. Революцію не як феєрверк, а як національно-визвольний процес, спрямований на повалення тоталізму і здобуття та закріплення держави.

Відповідно до цих засад, завданням української еміграції як частини нації, що стоїть нині в затяжній боротьбі, є віддати всі сили та працю на допомогу і службу батьківщині. Батьківщині, яка бореться.

Цілком природньо і логічно, що основні політичні сили українського народу є і будуть в краю і політична робота українською еміграції ніяк не може іти в розріз з тими силами, що діють в краю.

Тому що в краю сталася органічна консолідація політичних сил в процесі боротьби, у висліді якої дійшло до покликання - з ініціятиви УПА - керівного органу цієї боротьби, то творчі політичні сили української еміграції не можуть іти в розріз з діючими силами краю і їхнім кермом - УГВР.

Таку політичну лінію заступала і заступає в своїй повсякденній роботі революційно-самостійницька ОУН, висвітлюючи це в пресі.

В практичній громадсько-політичній роботі серед українців на чужині намагалася знайти співпрацю з іншими політичними групами, що стоять на державницьких засадах, а не вузькопартійних.

Переважні сили рев.сам. ОУН залишилися в краю і стоять в авангарді революційно-визвольної боротьби народу. За кордоном опинилася лише невелика частина їх, яка провадить закордонну роботу та громадсько-політичну роботу серед українців на чужині. Природня річ, що політичну консолідацію ми уявляли і уявляємо як консолідацію на еміграції і в першу чергу для еміграції. Такий погляд є висл ідом реальних політичних обставин, які на еміграції є одні, а в краю - інші. Та й не можна говорити про всеукраїнську політичну консолідацію на еміграційному терені , де є невелика горстка українців, не можна говорити про неї ще й тому, що така консолідація вже сталася в краю і сталась у вогні боротьби. В тому її й сила.

Для нас консолідація є органічний процес, в якому всі українські політичні групи, незалежно від їхніх політичних переконань, координують свою діяльність за кордоном, щоб нею допомогти краєвій боротьбі. Український нарід змагається за свою національну і соціяльно-політичну волю і всі політичні групи мають віддати свої сили на те, щоб осягнути поставлену ціль. Відкидаючи всякі вузько партійні концепції, ми стоїмо на засадах творчої співпраці і узгіднення діяльности всіх політичних груп, що стоять на самостійницьких державницьких позиціях української визвольної політики.

І зовсім інакше розуміли і розуміють справу консолідації інші українські політичні групи. Для нас консолідація є засіб,щоб включити всі активні сили в боротьбу за українську державу. Для малочисельних груп, які втратили свою політичну самостійницьку лінію, відірвалися від реального живого політичного життя українських мас, консолідація є засобом здобути собі певні позиції в громадсько-політичному житті, придбати втрачений політичний капітал.

Становище рев. сам. ОУН до справи консолідації чітко з'ясовано в органі проводу ЗЧ ОУН / "Визвольна Політика" ч. 4-5/ у статті "До проблеми української консолідації".

"Прагнення до консолідації цілого українського політичного життя на еміграції, передусім те, що нуртує серед широкого загалу громадянства у найглибшому джерелі має здорове відчуття великої потреби нашого буття й визвольної політики. За те у практичних політичних планах і заходах, що походять від різних партійних осередків, політична перевага вузькопартійних цілей і тенденцій,якими намагаються здоровий гін до консолідації скерувати в річище партійної політики та спрямувати на свої партійні потоки ".

Треба розрізняти дійсну органічну консолідацію від міжпартійного порозуміння. Органічна консолідація базується на духовому об'єднанні всіх політичних груп навколо ідеі боротьби за Українську Самостійну Соборну Державу. При такій консолідації всі партійні, особисті і групові інтереси підпорядковуються цій цілі. Не порушуючи основного, спільної ідеі, партійні групи мають місце на відстоювання і проповідування своїх політичних концепцій. Як говорилося вище, така консолідація і сталася в краю. Там вона зумовлена була спільною боротьбою з ворогами. На еміграції, де немає цієї безпосередньої боротьби, політичне життя заповнюється партійною балаканиною, міжпартійною грою, що часто переходить у політиканство, партійну схоластику.

Міжпартійне порозуміння є тільки одним із етапів до органічної консолідації. Таке порозуміння має оздоровити політичне життя на еміграції, координувати виступи назовні. Воно може обіймати лише той терен, на якому діють дані політичні групи.

x x
x

Вже на першому засіданні КК виявилася розбіжність поглядів. Група Мельника наполегливо відстоювала думку, що консолідація має бути поширена і на край. Союз Українських Соціялістів, що виступав на початку, як ціле, також відстоював цю думку. На вияснення засягів і компетенцій консолідації було потрачено не одно засідання КК.

Саме ті групи, що втратили політичні позиції в краю серед народніх мас, найбільше домагалися того, щоб компетенції консолідації були обов'язковими і для краю.

Зрозуміло, що рев. сам. ОУН ніяк не могла погодитись на таке. Та коли б таке і сталось, то воно в практичній політичній роботі не мало б ніяких позитивних наслідків. Бо як можуть нав'язувати свою волю революційно-визвольним силам, які діють в краю, саме ті люди, що з перших днів революційної боротьби зайняли до неі ворожу позицію? І від цього не відмовилися й досі, навпаки, продовжують тут, на еміграції, всякими способами очорнювати ту боротьбу.

В дальшій своій роботі КК також не наблизилась до питань визвольної проблематики, а продовжувала диспути над речами не-істотними, самозрозумілими. Цікаво, що за півроку роботи КК не приділила жодної уваги краєвій дійсності, аналізові стану на рідних землях, не виявила своєі постави до чергового насильства над вірою на західньо-українських землях, до репатріяції тощо. Дарма шукатимемо ми в протоколах КК обмірковування справ української еміграції. Неодноразові спроби представників сам. рев. ОУН переключити роботу КК в площину визвольної політики, вироблення і усталення іі напрямних стрічали одностайний опір з боку соціялістичного блоку /який на кожне засідання збільшував кількість своіх представників/ та інших.

На третьому засіданні КК представник українських С.Д., п.Ч., з патосом твердив: "За край треба забути". І для підсилення свого "відкриття" посилався на одного якогось знавця большевицької дійсности, який запевняв його /і безперечно запевнив/, що всякі УПА в тих умовах - то чиста фантазія. Для них, як для політиків у футлярі, переконливими аргументами були і є докази якогось одного знавця, а не зведення преси та офіційні комунікати польського чи навіть большевицького урядів. Така вже природа суто-еміграційних політиків.

Така вже природа опортунізму.

Навіть згадка про революційну роботу, боротьбу лякає іх. Намагаючись поширити акцію консолідації і на край, політичні чинники, що зійшлися для консолідації, всі сходилися в одному – в негуванні революційної боротьби краю. А відстоюючи думку про потребу поширення консолідації і на край, намагалися підкорити, вірніше паралізувати революційно-визвольну боротьбу , узалежнити діяльність революційно-політичних сил в краю від емігрантської опортуністичної політики. Це й зрозуміло, коли пригадати собі ,що зв'язки з краєм наші опортуністи втратили давно.

Дивлячись на життя через партійні футляри, а вони у декого ще й забруднені, відкидаючи краєву боротьбу, окремі пред – ставники консолідаційної акції намагалися заперечувати і краєву консолідацію, що сталася навколо Української Головної Визвольної Ради.

Представник "Організованої Громадськости" /іі немає в складі координаційного комітету/, яка розтворилася в процесі роботи, влившись в якусь нову партію, разом з представником ОУН /М/ та соц. радикалів заперечували існування УГВР, мотивуючи тим , що іхніх представників немає в іі складі. Панове з організованої громадськости мабуть забули, що іхня група постала недавно на еміграції, а УГВР створилося тоді, як окремі представники цієі ж таки групи "творили" меморіяли.

Цілком слушно представник сам. рев. ОУН на це заперечення відповів так: "Не дивуюся панові Ч., що він не може повірити в діяльність УПА. Він є типовий емігрант і політик, що діє тільки в пригожий момент і на пригожому грунті. Непригожих умов він поборювати не вміє і тому не може повірити, що є хтось в українському політичному світі, який уміє боротись з обставинами . Такі, як він, як провідники своіх партій, склали свою зброю саме тоді, коли іі треба було вжити. Ви покинули народ і нічого дивного, що народ покинув вас. І ви залишились еміграційними організаціями, які тільки недавно відновили свою діяльність . УПА – це не партійна організація. Це національна армія, до якої має вступ кожний, незалежно від політичного переконання . Так твердили ми з самого початку появи УПА. Вірно, УПА постала за нашою ініціятивою і коштом найтяжчих жертв нашого членства,але це ще не спонукало нас творити з неі нашу партійну збройну силу. Ми уміємо дивитись на справу широко, а в осередку нашоі уваги і нашоі боротьби ставимо добро народу, а не добро партіі.

Саме тому, що панове за часів німецької окупації склали зброю, УГВР не могла все включити до свого складу, бо з тінями і примарами ніхто не говорить. Ви ж були тоді, як не примара – ми, то тінями. Це однак не виключає, що УГВР може вас включити нині чи в майбутньому у свій склад. Але це справа перш за все доброі волі визнати плятформу боротьби УГВР".

x x x

Довідавшись на еміграції, що в політичному житті інших країн соціялістичні партіі, що діють на еміграції, пов'язують свою діяльність з революційною діяльністю в краю, наші партіі також домагаються контролі над діяльністю рев. самостійницьких сил, і не тільки контролі, а й дозволу на таку діяльність.Своі домагання обгрунтовували твердженням,що "за діяльність кожноі партіі відповідає народ", наводячи приклади з польського політичного життя.

Панове забули, що політичні стежки наших українських партій були зовсім інші, ніж інших народів. Польські, французькі соціялістичні партії, як і інших народів, що не співпрацювали з німцями, пішли в підпілля і там, в міру своїх сил, несли на своїх плечах тягар визвольної боротьби.

Наші ж опортуністичні партії цього не зробили. Навпаки, вони відмовились нести якийнебудь тягар революційної боротьби українського народу, вони виявили повну байдужість, незаінтересованість визвольною боротьбою. Німецьких в'язниць зазнали провідні сили соціялістичних і демократичних партій всіх народів.

Наші ж соціялісти мабуть не випадково не відвідали гітлерівських в'язничних закладів. Весь тягар визвольної боротьби проти націонал-соціялізму, а потім проти больше-визму з українських політичних партій прийняла на себе Рев. Сам. ОУН. Цю боротьбу вона і донині очолює, тому і не могли її представники погодитись на Контактній Комісії, щоб люди, які самі не діють, яким з природи є чужа і невластива рев. боротьба, давали на неї дозвіл. Це протирічить програмовим ідейно-політичним засадам революційної визвольної боротьби.

x x x

Коли українські опортуністичні партії не мали відваги боротись проти німецького фашизму, то за те мали надмір тієї відваги на контактній комісії одностайно поборювати уявний, витворений власною фантазією тоталізм, монопартійні тенденції тощо. Всі неетичні випадки, що трапились десь в таборах, приписували укр. соціялісти представникам Сам. Рев. ОУН.

Вся біда в тому, що наші політичні групи в своїх доводах завжди виходять не від діяльности цілої політичної організації, не з її ідейно-програмових засад і тактики боротьби, не з цілої практики, а з тих окремих вивихів, які бувають і будуть в практичному громадсько-політичному житті. Десь у таборі якийсь комендант затримав чи не видав продуктів членові контактної комісії. - Фашизм!

В якомусь таборі культурно-освітній референт чи просто собі співробітник не дозволив виступити комусь з доповіддю .-Монопартійність, тоталізм! Назбиравши подібних фактів, не перевіривши, чи належать ті люди, які робили подібні нерозумні і неетичні вчинки, до організації, представники контактної комісії повели війну з монопартійними тенденціями, проявами фашизму, терором. Немає жодного сумніву, що ті, які так доблесно поборювали красномовною словесною артилерією такий фашизм, тоталізм, терор, самі ні на крихту не вірили в те, що він є. А поборювали цю фікцію, витворену з кон'юнктуральних міркувань, для того, щоб відтягти увагу на речі неістотні, дріб'язкові і цим самим відійти від української визвольної проблематики.

Зрозуміла річ, що ставлячи наголос на терор, монопартійність, ці люди мали на меті представити перед українським громадянством та зовнішнім політичним світом укр. рев. боротьбу як і організацію, що ініціювала ту боротьбу і кермує нею нині в краю, як таку, що має забарвлення фашизму, тоталізму тощо.

Така природа опортунізму, що в практиці стає на шлях кон'юнктуральної гри. Нині всі борються з тоталізмом, його судять, і наші опортуністи, коли не мали відваги боротись з ним у дії, то витворюють його в уяві, приписуючи його тим, хто перший став на боротьбу з ним і непослабно продовжує цю боротьбу в краю.

Цікаво, що відстоюючи на словах під час роботи контактної комісії чесні методи політичної роботи, заперечуючи поборювання ідей і рухів способами наклепу, очорнювання тощо, ці ж люди в практиці цієї роботи самі цими способами діяли. Досить прo - глянути всі документи, що їх видавали вони самі під час роботи контактної комісії,/ яка на першому засіданні прийняла ухвалу припинити внутрі між партійну боротьбу, щоб переконатись в "чесних способах" боротьби цих груп.

Що може бути гірше за "Ліс у правдивому світлі", що його двома накладами видала група мельниківців. Правда, в другому виданні, мабуть самі злякавшись, до чого договорились, випустили те місце, де говориться, що УПА постачається зброєю від советського військового командування. А "Вільне слово", видане союзом українських соціялістів, - також не поступається с їм сваволям перед мельниківським "Лісом". Досі був один орган союзу українських соціялістів і то в одному числі, яке удосужилися видати наші ортодоксальні і непорочні демократи - стільки очорнювання, бруду і наклепів. В процесі консолідації союзу українських соціялістів витворилось три соціялістичні партії. Скільки то буде того добра, як всі стануть видавати свої органи. А так має бути, бо коли немає про що писати, коли немає ідейно-програмових засад політична група, коли не має вона впливу на народні маси, то мусить когось чернити, поборювати. Про такі органи, як "Наш шлях" і "Наші вісті" немає що й говорити. Все їхне "писаніє" то цілковитий наклеп, очорнювання революційної боротьби та наклепи на рев. сам. ОУН. Не менш прикметною для наших політиків є історія з "Анонімно держави не будуємо" та іншими статтями, які висилалися з баварського терену до "Громадської пори" в Америку, а потім передруковувалися знову в Баварії в різних газетах. Відомо, що очорнювати, зводити наклеп на революційну краєву боротьбу перший розпочав лідер партії соціялістів радикалів. Такі способи політичної діяльности і то в той час, як проходила робота Контактної Комісії, наші політичні групи вважали за цілком нормальні. То по-їхньому є свобода слова, взаємна лояльність, чесна критика відмінних поглядів. Хоч про погляди нічого не говорилося, та й що можуть сказати про них люди, які самі їх втратили? Не доведи, Боже, такої свободи!!Можна подумати, що були якісь нелояльні виступи у виданнях Рев. Сам. ОУН, коли стільки люті, інсинуацій, очорнювань посипалось від політичних груп, які так багато говорять про консолідацію.

Як би скрупульозно ми не шукали у виданнях цієї організації, якій приписують так усердно монопартійність, нічого подібного не знайдемо. Ні одна з політичних груп, що так на словах галасливо домагається консолідації, в пресі не виявила про своє становище, не сказала, чого домагається від неї.

Ми, як і у своїй політичній роботі, спираємось на маси, бо вони є джерелом революційно-визвольної боротьби, - виразно заявили про наші погляди на консолідацію. І ці погляди відстоювали і будемо відстоювати, бо вони є органічно пов'язані з нашими революційними позиціями, вони є частиною нашої тактики.

Ці погляди зформульовані в проекті "Плятформи контактної комісії українських політичних організацій на еміграції"/Додається/. Основні пункти в цьому проекті такі:

"2. Всі політично активні українські чинники повинні сконсолідуватися в боротьбі за самостійну українську державу, усунувши всякі суперечливі питання соціяльно-політичного порядку, які без здобуття власної держави не мають під собою реального грунту.

3. Боротьба за національно-самостійну державу може бути успішною тільки при умові, що вона буде переводитись незалежно від політичних впливів сторонніх сил.
4. На тій підставі заступлені в контактному комітеті українських політичних організацій представники визнають такі принципи діяльности в своіх політичних організаціях:
   а/ Прагнути до відбудови української держави на всіх землях українського народу засобами революційної політичної боротьби проти ворогів державної самостійности українського народу, зокрема проти большевицьких окупантів, та співпраці з усіма прихильниками такої самостійности.
   б/ Стояти на принципі повної політичної незалежности своіх прагнень від впливів сторонніх сил і чинників.
   в/ Провадити свою боротьбу в союзі з усіма поневоленими народами Европи і Азіі, які борються за своє визволення і визнають право Украіни на політичну незалежність.
   г/ Додержуватись в громадському і політичному житті твердих принципів і християнськоі моралі.
   д/ Поборювати з цілою рішучістю національне шкідництво та яничарство.

III.

Цілі і завдання Контактного Комітету Українських Політичних Організацій на еміграціі

1. Впливати на злагіднення міжпартійних спорів, а міжпартійне суперництво спрямовувати на шлях співзмагання у творчій праці та творення загально-національних цінностей.
2. Перестерігати, щоб усі політичні групи придержувалися чесних засад у публічному, громадському та політичному житті, як свобода думки і слова, взаємноі толеранціі та чесноі критики відмінних поглядів.
3. Впливати на ціле українське еміграційне середовище, щоб не допустити до розпорошення та дезорганізаціі українських сил і не доводити в цей спосіб до послаблення визвольноі боротьби українського народу.
4. Не допускати до встрявання у внутрішне життя українськоі еміграціі чужих, зокрема ворожих сил.
5. Допомагати здоровому процесові кристалізаціі українських самостійницьких сил на еміграціі, іх координаціі та об'єднання в одному всеукраінському фронті боротьби за українську державу.
6. Узгіднювати окремі зовнішньо-політичні акціі поодиноких політичних угруповань.
7. Всю свою працю розвивати з вихідного пункту, що основним завданням українськоі політичноі еміграціі як синів народу, що стоіть в затяжній боротьбі за право незалежного існування в своій власній державі, є: віддати всі свої сили та працю на допомогу та службу батьківщині.

Як бачимо, в проєкті цієі платформи, що його склала наспіх Контактна Комісія, ясно окреслені ідейно-програмові принципи, з'ясовані цілі і завдання українських політичних організацій на еміграціі. Вони не потребують коментарів, вони виразно говорять, як розуміла консолідацію рев. сам. ОУН.

x x x

Та зовсім інакше дивилися і дивляться на консолідацію інші політичні групи. Тому ні один пункт з цього проєкту не внесено до плятформи координаційного комітету. Поминаючи всі дрібʼязкові справи формального порядку, які були примушені, аби тільки не прийняти жодної засади проєкту нашої плятформи, попробуємо, бодай коротко, проаналізувати окремі положення комунікату Координаційного Комітету /КК/.

Комунікат КК, перечисляючи політичні партійні організації, які входять до його складу, не говорить, що це є організації, які діють на еміграції. Основні ж сили Рев. Сам. ОУН, як всім відомо, діють в краю, де умови діяльности, характер боротьби зовсім інші, ніж на еміграції. Тому то ми і заступаємо думку, що консолідація політичних груп є тільки для еміграції і ніяк не може розпоширюватись на край. Вона має бути підпорядкована завданням краю, узгіднена з політичною роботою/ вірніше, з рев. політ. боротьбою, що проходить в краю. В проєкті нашої плятформи яскраво і чітко сформульована думка про завдання консолідаційної акції. Вона зводиться до того, що всі політичні сили українського народу, які нині є на еміграції, мають включитись у боротьбу за здобуття української держави. Цим самим ми відстоюємо єдиний державно-самостійницький фронт визвольної боротьби, в якому мають /на нашу думку повинні/ обʼєднатися всі політичні сили українського народу, незалежно від їхніх соціяльно-політичних переконань і не тільки самі мають обʼєднатись, а обʼєднатись для того, щоб оборонити український нарід від фізичного і духового винищення. Оборонити і повести цей нарід, зокрема ту частину, що є на еміграції, на боротьбу за своє визволення у власній державі.

Координаційний Комітет, як бачимо з комунікату, зовсім поіншому підійшов і інші цілі ставить. Його створено для погодження плянів і почннів у веденні визвольної боротьби. Таке формулювання не добачає наявної боротьби, що проходить нині в краю, бо в ньому /формулюванні/ говориться про погодження п о ч и н і в . Це виглядає так, ніби тої боротьби, пляни якої збираються погоджувати між собою члени КК, ще немає, а вона матиме колись свій почин. Очевидно невипадково комунікат далі ні словом не обмовився про неї, ані на її почини.

Перший пункт комунікату КК говорить, що "українські політичні організації, маючи на увазі найвище національне добро, увійшли між собою в контакт з метою переводити внутрішнє впорядкування українського політичного громадського життя"... Яке саме найвище національне добро мають на оці учасники КК, тут на жаль, не сказано. По-різному можна розуміти це добро і різних зусиль докладати до здійснення його, залежно від того, як хто його розуміє. Поставивши собі за мету упорядкування внутрішнього політичного громадського життя в пункті 8-му, комунікат зʼясовує і кінцеву мету цього упорядкування. А такою метою, як бачимо з тексту § 8, є створення спільного керівного осередку. Отже іде тут мова про творення надрядного чинника на еміграції, якогось уряду. Творити уряд на еміграції, хоч і називати його спільним керівним осередком, ніяк не входить в цілі і завдання нашої організації. Та і чи є це ціллю інших політичних організацій, що розуміють сучасні завдання української визвольної справи? Думаємо, що ні.

Уряд, як би там його не прозвали, без держави та ще на еміграції, не звʼязаний з краєм, є річ фіктивна. Ми змагаємо до здобуття держави і про це виразно заявили в проєкті нашої плятформи перед членами КК, а в державі український нарід сам покличе собі уряд.

Погоджуючись з твердженнями § 2 комунікату про об'єднання українських політичних груп для спільної праці, не розуміємо , чому тільки для праці над "консолідаційним процесом нашої еміграції". Надто вузькі цілі ставляться в основу політичного обєднання, коли вони обмежуються тільки спільною працею над консолідаційним процесом.

І зовсім незрозумілим є, про яке "унаглядненння цього процесу на закордонному відтинкові" іде мова. Для чого, як і перед ким і що збираються унагляднювати члени КК?

Багато уваги в своїй роботі, як згадувалося раніше, приділив контактний комітет справі тоталізму, фашизму та іншим страхіттям. І то добре, що всі політичні групи засуджують їх . Правда, далеко краще було б, якби ці групи мали політичну відвагу стати в свій час до активної боротьби з німецьким фашизмом, а також і большевизмом. Так,на жаль, не сталось. Та вже добре, що хоч тепер його засуджують...

Весь час відстоюючи свободу думки, свободу політичної діяльности,КК в параграфі 5-му свого комунікату впадає в протиріччя з своїми твердженнями. В цьому пункті говориться,що всі політичні організації"зобов'язуються не переводити жодної акції загально-національного значення без попереднього повідомлення і порозуміння з іншими організаціями в спільному координаційному органі". Отут то вся і премудрість. Річ в тім, що панове з КК вважають, що акції загально-національного значення є тільки на еміграції. Чи можна, сидячи на еміграції, створивши навіть ідеальне контактне тіло, чи як ми його назвем, вимагати, щоб політичні сили, діяльність яких не обмежується еміграційним тереном, а розповсюджується в першу черну на край, без погодження і порозуміння ніяких акцій загально-національних не переводили? І це тоді, коли панове з КК нічого спільного з краєм не мають, говорячи, що "про край треба забути".

Ні, цього не можуть вимагати ті політичні групи, які знають, що таке боротьба з большевицьким режимом та взагалі всяка революційно-визвольна боротьба.

Революційна організація не може кожного кроку своєї діяльности в складних і напружених умовах підсоветської дійсности, своїх акцій загально-національного значення узалежнювати від дозволу чи порозуміння з КК, який боїться і згадати про активний спротив ворогові.

Зрозуміло, чому так наполегливо домагалися політичні групи на засіданнях КК розповсюдження впливу еміграційної консолідаційної акції і на край.

Робилося це для того, щоб паралізувати з еміграції революційно-визвольну боротьбу. Визнати цей пакт комунікату рев. сам. ОУН ніяк не могла, бо погодитись з ним - це значить відмовитись від рев. визв. боротьби і перейти на позиції українського опортунізму. А революційно-визвольна концепція ОУН нічого спільного з опортунізмом не має. Та й український опортунізм не в'яжеться з визвольною боротьбою, яку веде український нарід за своє національне і соціяльно-політичне визволення.

Хоч згідно з § 7 комунікату, "Учасники порозуміння вважають за конечне плекати і підтримувати добросусідські взаємини з демократичними визвольними рухами народів східньої і середньої Европи та народами Азії, щоб спільними зусиллями прямувати до мирного погоджування господарських і політично-державних проблем цієї частини Европи і Азії", та цього замало в умовах нинішньої агресивної імперіялістичної політики, яку веде в поневолених країнах большевизм.

Ми стоімо за єдиний визвольний фронт всіх поневолених і загрожених большевизмом народів для боротьби з большевизмом. Нашим гаслом є :

ПОНЕВОЛЕНІ І ЗАГРОЖЕНІ БОЛЬШЕВИЗМОМ НАРОДИ, ЕДНАЙТЕСЯ В БОРОТЬБІ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ!

Ми стоімо за мир і співпрацю на всіх відтинках державного життя з вільними народами, але той мир і та співпраця прийдуть лише тоді, як буде повалений большевизм як тотально-імперіялістична система. А це прийде тільки з визвольною революцією на сході Европи і підсоветської Азіі, а не мирним погодженням господарських проблем. Перше ніж полагоджувати мирним шляхом господарські проблеми, поневолені народи мають стати вільними. Волі ж ворог без боротьби не дасть, іі тільки виборють поневолені народи в спільному визвольному фронті. Ми були і є за консолідацію українських політичних груп на еміграціі. Але вона з нашого погляду має одну ціль - включити творчі політичні сили українського народу, що є на еміграціі, до загально-національного фронту визвольної боротьби за здобуття в українській державі волі українському народові. Інакше підходять до справи консолідаціі інші українські політичні групи. Для них консолідація є лише засобом для здобуття втрачених політичних впливів. Тому то після 6-тимісячної роботи всіх політичних груп вийшов у світ такий убогий і політично невиразний комунікат КК.

Без виразних цілей, окреслених завдань, без ідейно-програмових засад і техніки - немає визвольної політики. А таких в комунікаті КК не видно. Не поможе йому і те, що так старанно цей комунікат розповсюджують. Все таки діяльність! Українські маси на чужині зуміють знайти свій шлях до волі. А цей шлях нічого спільного з українським опортунізмом не має .

\+ + + + + + + + + + +

П. Цума

НАША ВІДПОВІДЬ х)

(2 Х 2 = 4)

Писав колись Антоненко-Давидович: "Бо як два рази по два буде чотири, так ясно й те, що німецьку мову найкраще вивчати в самій Німеччині, на Варшавських вулицях говорять польською мовою і в Росії читають та знають найбільше російських письменників. Але можна все своє життя прожити в одному з українських міст і не знати української мови, можна в київському трамваї звернутися українською мовою до кондуктора і він не зрозуміє або удаватиме, що не розуміє вас... Адже 2 х 2 = 4 , а проте в наших українських умовах це треба ще довести".

Це, зокрема, треба нині довести "українським" комуністам. І як воно не прикро, але власне самі українці, що пішли на службу чужому і ворожому імперіялізмові, на цей раз "українські" комуністи, стали до завзятої боротьби не за самостійність, а проти самостійности України. Немов передчуваючи лиху годину, вони з усієї сили заходилися переконувати українські народні маси, зокрема українські збройні загони, зформовані з українських селян, робітників і інтелігенції,- що ніякої самостійности немає і не може й бути.

Здобули французи волю - радіють, господарюють і клянуться перед світом і собою, що з незалежности не ризигнують ніколи. Такого ж самого погляду і поляки, серби, чехи, словаки, бельгійці, греки, фіни, румуни, болгари та ін. Всі вони одностайно заявляють, що самостійність для них - передумова всіх передумов. Цій широкій аргументації самостійности сприяє нині ввесь світ і навіть офіційно Сталін і партія. І здавалось би, що справді ідея самостійности стала нині такою цінністю, що її ніхто навіть не відважується заперечувати.

Всі пам'ятають недавнє панування Гітлера, коли німці гордо проголошували, що лише вони можуть мати власну державу, а всі інші народи - це їхні раби. Концепція т.зв. "нової Европи" - це й була та міжнародня система, що в своїй суті виключала й думку про державну самостійність України. Правда, були й "українці", які покивували головами під диктат гестапівців і, де лише могли, боролися з українським самостійницьким революційно - визвольним рухом, але з відходом їхнього хлібодавця з України - відійшли, на щастя, і вони. А народні маси ще раз пересвідчилися в тому, що ідея державної самостійности для кожного народу - це така самозрозуміла річ, як 2 х 2 = 4 .

На ділі ж інакше. Два рази два є скрізь чотири, лише не на Україні. Послухайте: "якоїсь н е з а л е ж н о ї хочуть?" "Про яку ж самостійну Україну може бути мова?", - горлають навипередки "українські" комуністи, намагаючись якнайбільше по - добатися своїм панам-господарям - кремлівським диктаторам." За яку ж самостійну Україну борються ці виродки?", - викрикує і західньо-український землячок-підлабузник М.Возняк.

І дивно, і соромно, і болюче. Воюють проти націоналістів - ну й хай би, але чому ж воюють проти ідеї самостійности, чому ж казяться на самий звук цього слова, коли в той же час визнають її /самостійність/ за іншими народами. Та ж і Ленін писав про

х) Передрук із крайового органу ОУН "За Самостійну Україну" , Рік II, ч. 7-8, 1945 .

"самоопределение вплоть до отделения". Чи ж це значить, що Ленін не визнавав права на відокремлення, на незалежність? Та ж і Сталін обіцяв Галичині незалежність у 1921 р. У самій же конституції УССР, у статті 14-тій , написано: "Українська Радянська Соціялістична Республіка зберігає за собою право виходу з Союзу Радянських Соціялістичних Республік". Яка ж могла бути генеза такої статті? Значить, трудящі мають право боротися, наприклад, за реалізацію 14-ої статті? Пощо ж тоді кричати: "Про яку незалежність України йдеться?" - Та просто про українську державу, в якій українець буде українцем, а дитина українця буде виростати як українська дитина. Йдеться бо хоча б про таку державу, яку одержали поляки, чехи, французи, румуни, фіни, болгари та ін. Чим же ж ми, українці, гірші за інші народи? Чому незалежність румунів, поляків - це речі самозрозумілі і похвальні, а незалежність України - це "німецька агентура"? Чи думають панове комуністи, що український нарід не доріс до самостійного життя? А може думають, що як вони можуть бути лише наймитами в інших, отже й несамостійними господарями, то такою ж міркою міряють і інших?

Як на помах магічної палички, всі "українські" комуністи почали в один голос кричати, що вони не хочуть самостійности, що вони хочуть бути разом з "великим" російським народом і т.ін. Посилаються на історію, відгрібають всі старі "єдінонеделімскіє" чорносотенні теорії про "воссоєдіненіє" України з Росією і т.д. Почали виголошувати на мітингах промови про "нерозривну дружбу", позамовляли поетам і письменникам вірші і новелі про любов до великої Росії, а науковцям наказали писати в енциклопедії про конечність об'єднання з історичним братом - великоруським народом. Пощо ж тоді було писати в конституції УССР 14-у статтю, для кого - для брехні, обману? Ну, а от не хоче нарід бути в Союзі, а хоче самостійности, це ж доба демократії. Поміщиків і капіталістів на Україні вже, на щастя, немає, а Гітлера от-от також не буде, над світом матиме силу Всесвітня Рада Безпеки, що стоятиме на сторожі демократії, - чом же тоді так боятися цієї самостійности і називати тих, що борються за неї, "найбільшими ворогами"?

Ідея самостійности, як теоретичне явище визнавана нині і в СССР. Побудовано соціялізм в одній країні. Значить, соціялізм вже переміг. Отже, тепер можна не боятись відокремлення, як це було в 1918 р., коли Скоропадський хотів знову завести панські двори.

Та річ тут не в тому. Не в самостійності, як такій, річ, а в українській самостійності - ось що! Сталін і комуністична московська верхівка больщевицьких вельмож вже міцно тримають Україну в обіймах і чують смак її багатств, вже таки й привикли трохи до неї, до її скарбів, до території. Вони вклали стільки праці в асиміляцію українців, з великим зусиллям стараються їх приборкати /тюрми, розстріли, переселення/ і мали б тепер це все віддати? Ні! Краще вже докінчити цей процес і остаточно включити політично Україну раз назавжди до Росії, створити одну спільну "родіну" і ототожнити ці два поняття, які і так колись як тепер пишеться у большевиків, були і за княжої доби тотожні.

Отак і говорили б, а то морочать людям голови про "республіки", про комісаріяти закправ і оборони; про культуру, національну формою / так ніби від форми багато залежить!/, і про з'єднання всіх українських земель, і про Хмельницького, і про Шевченка. Ото сказали б просто: "Не било, нет і бить не может",

як колись говорили, або що "у пролетаріяту немає батьківщини", як говорили потім. А то - і є Україна, і її немає, і ніби є український нарід, навіть великий, і ніби його взагалі немає. Ніби конституцією забезпечене Україні право унезалежнитися - і смертю карають тих, що хотіли б реалізувати цю статтю консти - туції. Бо якщо український нарід є нарід, то тоді і йому належить те право, що дається всім іншим народам. Або коли не ви - знається за ним цього права, тоді треба сказати одверто,що вже немає українського народу,- от і було б ясно. Бо коли чужинець Хрущов переконує українців, що український нарід не хоче самостійности, то українець вірити в це не мусить. А коли "українці" Корнійчук, Гречуха, Тичина, Вишня, Бажан та інші, нам відомі, заявляють те саме, то ясно, що вони або зі страху лицемірять, або з українським народом і з Україною нічого спільного не мають. Бо повірити в те, що вони заявляють, не можна, як не може повірити і нормальна людина, що 2 х 2 не є 4.І тут ні до чого не придадуться всі "звернення", "амнестії", і т.ін. Тут справа стоїть просто: піти на зраду Батьківщини - або боротися за перемогу. За ласкавий шматок хліба зі столу іншого народу, хоч би й слов'янського, українці не продадуться, бо могли б уже кілька разів за ціну капітуляції продатися от хоч би полякам, румунам, мадярам чи німцям. Значить, марні й силкування намовляти народні маси продатися Сталінові та його кліці - російським імперіялістам.

У своїй немочі боротися з нашими логічними аргументами наші вороги, цього разу "відповідальні" державні мужі - оці хрущови, мануїльські, рясні - вдаються до відомої старої зброї всіх окупантів - б р е х н і та всіми засобами агітаційної штуки почали компромітувати всенародній український визвольний рух перед світом і незорієнтованими земляками.

Большевики знають, що на даному етапі формально перемагає в світі демократія, а це значить, що не можна не прислухатися до голосу народніх мас, якщо вони домагаються своїх прав. По розвалі гітлерівської Німеччини залишаться в світі одні большевики, в країні яких смертю караються всі прояви думки, відмінної від тієї, що її висловлює компартія. Визнати український визвольний рух за самостійний - це значить, кінець-кінцем,до - пустити народні маси до керування державою. А цього якраз большевицька сталінська верхівка найбільше боїться. Вона так закохана в свою диктатуру, що й подумати не може , щоб хтось міг інакше думати і мати вплив на керування державою. Отже, треба було українську визвольну боротьбу впрягти в чужого воза.А що тепер найбільше зненавиджений є Гітлер, що й український ви - звольний рух большевики пов'язали з ним. Збройну боротьбу українських народніх мас большевики назвали боротьбою "українсько-німецьких націоналістів". І зручно, і вигідно! Та треба пам'ятати, що брехня має короткі ноги. Дедалі більше широкий світ починає орієнтуватися у справі визвольної боротьби українського народу проти сталінської окупації. І як не біснується ста - лінський дипломатичний корпус на теренах чужих держав, щоб довести німецькість українського руху, то правда все виходить на верх! Бо ж нарешті і логіка фактів говрить недвозначно; що тут таки щось не в порядку. Самі большевики наполегливо доводять , якою жахливою була кривава гітлерівська окупація українських земель. Світ, нарешті, з уст самих большевиків довідався , що українські народні маси переживали пекло гестапівського терору:

розстріли, шибениці, вивози на каторжну роботу, тюрми, грабування хліба, нищення шкіл, преси, суцільне руйнування культурного і національного життя і т.д. І то правда, бо німецькі чортівські методи панування бачила не лише Україна, а й інші европейські країни. У цьому питанні розбіжностей немає, і світ це розуміє. Але як зрозуміти те, що ті українські народні маси, які пережили період гітлерівської кривавої окупації, нагло стали "гітлерівськими агентами"? З цього виходить, що або большевики гірші за німців, або большевицька пропаганда зухвало бреше, або те й друге разом. Бо нормальна людина не може повірити в те, про що заявляє "міністер заксправ" Мануїльський, що провідник ОУН - Степан Бандера - сам з власної волі ще в 1941 році пішов до німецького концтабору, бо вже тоді Гітлер знав, що він програє війну зі Сталіном, а тому треба буде мати Бандеру " з ореолом мучеництва". Увесь світ знає, а большевики найкраще, як перевернулося було у біснуватій голові Гітлера після перших успіхів війни на сході. Це ж був 1941 рік. Для "міністра" України Мануїльського це все таке ясне й просте, що він і ввесь уряд Ярослава Стецька впровадив до німецької тюрми - теж за згодою цього ж таки уряду. Чи ж може бути більш наївна аргументація?! Виходить, що і всі ті українські патріоти, що гинули на шибеницях Харкова, Києва, Львова, що вмирали від гестапівської кулі в тюрмах міст України, в Майданку, Авшвіці та інших,- що всі вони були "добровільні" жертви. Ні! У таку брехню світ повірити не може, і вона, замість користи, принесе панам мануїльським лише ганьбу. Ганьбу принесе і аргументація чужинця Хрущова, який іронічно питає, скільки українські самостійники пустили під укіс німецьких ешелонів і чи вбили хоч одного німця. Яка зухвала і люта брехня! Та коли спочатку Хрущов і міг не знати про конкретні бої Української Повстанської Армії з німцями, бо перебував далеко від українських земель, то, повернувшись, міг він коли вже не від українського населення безпосередньо, цебто найкращих свідків всієї боротьби УПА з німцями, то бодай з тих документів гестапо, що воно їх залишило по своїх станицях, міг довідатися про дворічну збройну боротьбу УПА з німцями.

У м-ці липня 1941 р. українські самостійники пішли в глибоке підпімецьке підпілля і своєю власною кров'ю документували незалежність своєї діяльности, а під кінець 1942 р. розгорілася на землях України збройна боротьба з німцями, що в 1943 р. набрала масових форм. І про це знає кожний громадянин України, бо ця боротьба була виявом всенароднього гніву до окупанта. Хай свідками будуть десятки тисяч спалених хат на Поліссі, Волині, Галичині, Карпатах, хай доказом нашого чесного змагання буде кров поляглих селян по всіх селах України, кров стрільців і командирів УПА, кров найкращих провідників - сл. п. Мирона-Орлика на вулиці Києва і Климова-Легенди в тюрмі Львова. Хай повірять ті, що шукають правди, що коли ми з технічних причин ще не встигли докладно підсумувати великого народнього бою з німецьким окупантом, то це не значить, що ми не знаємо, скільки ми вбили німецьких імперіялістів чи скільки ми пустили їхніх поїздів під укіс. Ми твердо переконані, що правда за нами, і ми не маємо сумніву, що і всі хрущови та мануїльські і таки свої землячки, які зі страху лицемірять, вірять у те, що наша кривава боротьба в період німецької окупації була не забавка в "ореоли мучеництва", а таки всенароднім збройним зривом. Що таку

правду большевикам важко визнати - це інша справа. Вони лише самі хочуть капіталізувати боротьбу з німцями і їм соромно,що саме український нарід і то тоді, коли самі вони панічно втікали до Уралу і Уфи, звів героічну боротьбу з німецькими окупантами, довівши тим свою політичну силу на українських землях. Тому то большевики почали проти українського збройного руху шукати брехливих закидів. Закидають нам, що ми хочемо підкорити українські землі і український нарід німецьким поневолювачам. У голові вічних холуів не може й укластися думка про самостійне життя. Вони думають, що коли вони є наймити чужого, російського імперіялізму, то й ми мусимо комусь служити і захищати чиїсь інтереси. Приноровившись роками жити в підсонні держави царів і комісарів, вони, цього разу "українські" комуністи, так зрослися духово з чужим народом, що до них і не доходить ідея вільного, власного державного самостійного життя, і своєю міркою міряють український самостійний визвольний рух. І хоч добре пам'ятають, що ще тоді, коли Гітлера й на овиді не було, вже діяв український революційний рух на всіх землях,проте ніяк собі не можуть пояснити, щоб революційний рух міг бути самостійний. Тимто послідовно додумалися і до "співпраці з німцями". Злоба і лють їх стає тим більшою тому, що самі ж большевики знають, що це неправда. Бо ж ясно, що коли б, беручи теоретично, існувала співпраця Української Повстанської Армії з німцями, то напевно німці саме в нинішній своій дійсності вимагали б від УПА-того, що для них може мати найбільшу користь, а саме : нищення транспортів Червоної Армії, що постачали воєнні матеріяли фронтові. Адже ж большевики знають, що УПА тепер цього не робить, бо нквд не вивозить українського населення на Сибір. Чи може УПА не в силі зруйнувати тих мостів і залізничних шляхів, що проходять через терени її посилених дій? Так, вона може, але цього не робить! І большевицькі хрущови, рясні та інші добре про це знають, проте їм це не перешкоджає верещати про те, що загонами УПА командують "німецькі старшини". Доказом нашої нібито співпраці з німцями є, за словами Мануїльського, те, що ми маємо німецьку зброю та одяг. Та ж кожна дитина на Україні знає, що цю зброю здобули українські повстанці якраз у боях з німцями, коли ті перебували на наших землях. Вишукувати ж у німецькій пресі, що виходила за німців українською мовою, декларацій лояльности "українських" опортуністичних угруповань типу Українського Центрального Комітету Кубійовича чи Мельника, чи Штепи і все те вписувати на наш рахунок, тобто на рахунок революційного табору, є більш - ніж ганебне. З нами ще ніхто такою підлою брехнею не воював! Бо якщо ми маємо відповідати за зрадницькі слова гестапівських агентів з табору УЦК, Штепи та інших, з якими ми зводили бої, і часто наші кулі проріджували ряди тих зрадників, то в такому разі панове хрущови, мануїльські та рясні мусять відповідати за слова і дії, наприклад, Власова, бо ж він є сталінська дитина компартії і червоної армії. У всіх наших виданнях /листівках, газетах, брошурах/ ми говорили народові правду і закликали до священної боротьби проти німців,на що ми маємо докази. Своїми діями ми врятували сотні тисяч молодих людей від вивозу на каторжні роботи до Німеччини,ми зберегли український хліб від грабунку. Збройними діями прочистили цілі смуги від німецької адміністрації і тим самим дали змогу народові щасливо перетривати страшне лихоліття.

Зате в наших руках є безперечні докази співпраці панів хрушових, рясних із панами кохами і гімлерами. Ще в 1943-44 рр. ми викрили большевицьких агентів, які, за директивами з Москви, тісно співпрацювали з гестапом, щоб ліквідувати український визвольний рух, що в той час зводив криваві змагання з німцями. Ніж у спину українським масам всадили тоді большевики і то руками гітлерівців. У нашій книзі злочинів німецьких загарбників буде і про цю сталінсько-гітлерівську спілку. Отака правда!

Щоб далі підривати довіря до нас в очах трудящих, большевицькі вельможі верзуть, що наш рух базується на кулацтві, що ми прийняли чужу українському народові ідеологію, а тому і наш рух нібито не є народнім рухом і т.ін. Нахабну брехню демаскує вже і той факт, що, як і самі большевики визнають, у визвольній противобольшевицькій боротьбі беруть участь селяни, робітники та інтелігенція, тобто всі суспільні верстви. А далі те, що написано в наших програмових засадах у питанні безклясового суспільсьва, розбиває всі спроби звести нас до одної кляси, а також і те, що нібито ми діємо лише на частині українських земель. Та ми знаємо, що причиною таких закидів є те, що большевики з принципових міркувань мусять заперечувати наш рух як рух народній. А тим часом вони ж самі в Бельгії, а також у Греції, після приходу туди англійських військ і встановлення влади, почали збройну демонстративну боротьбу. І це на їхній мові називається: "народ" бореться в ім'я демократії. Визнати нашу боротьбу за народню означало б стати на міжнародній арені також і в нашій обороні. І хоч большевики бачать, що участь у наших революційних діях беруть народні маси, що бореться все населення, зокрема на деяких теренах, однак вони цього не хочуть визнати. І як це не дивно, що ті самі люди, які так завзято домагаються участи всіх народніх партій у керуванні державою в інших країнах, у себе дома мечем і вогнем випалюють все, що лише має посмак іншої, неофіційної думки. І тут треба шукати всіх цих огидних і брехливих закидів у наш бік, від т.зв."зрадників батьківщини" починаючи, почерез "бандитизм, куркульство, буржуазію, реакцію", а на "фашизмі" кінчаючи, щоб лише змішати нас з болотом, щоб заплямувати наш визвольний прапор і таким чином компромітувати нас коли вже не перед своїми, то хоч перед світом.

В той же час вони заманюють народні маси у свої тенета своїми розв'язками соціяльного питання. Та чи треба доводити всю облудність і протинародність цих сталінських божевільних експериментів? Чи ж не знають українські селяни, як їм живеться у жебрачих колгоспах і радгоспах та на кого вони працюють? Знають робітники, що в державі "робітничої диктатури" вони стали невільниками нового пана і працюють в умовах найбільшої експлуатації і безправ'я.

Ні, не повірить нарід большевицькій брехні, що двічі два не є чотири, бо ще не оглух і не осліп та й з розуму не спав. Українські народні маси знають, що боротьба проти большевицької окупації,- це передумова їхнього життя, тимто з такою жертвенністю і самопосвятою приступили до неї. На наше щастя, наш рух не є єдиний, ми не самітні. З нами солідаризуються і співпрацюють поневолені сталінською Москвою народи Сходу і народи новоокупованих европейських країн. Ми знаємо, що недалекий вже час, коли світ знову розкриє загарбницьке імперіялістичне обличчя московського большевизму і силами всього культурного волелюбного світу зсередини і ззовні розтрощить нарешті другого по Гітлерові кандидата на Ката народів цілого світу.

Український нарід не лише вірить, що так буде, але й робить все можливе, щоб якнайскорше це сталося.

І це станеться, бо 2 х 2 = 4.

– – – –

Т.М.

НАРИСИ З ЕКОНОМІЧНОІ ПОЛІТИКИ

Перш ніж говорити про економічну політику України, слід визначити стан і характер наявноі економіки та іі історично зумовлені передумови як підставу економічноі політики.

Основою всякоі суверенноі економіки є іі сільське господарство. Коли країна не має суверенного сільського господарства, не може бути й мови про самостійний характер економіки країни взагалі. Суверенне сільське господарство уявляємо собі не як автарктичне, а таке, що своєю продукцією в о с н о в н о м у забезпечує прохарчування населення даноі країни. Це значить, що коли сума сільсько-господарськоі продукціі країни має хоч і навіть трохи однобічний характер, то зайвина одного виду продукціі повинна бути достатньою для виміни з-зовні потрібних для прохарчування інших сільськогосподарських продуктів. Наприклад, Данія продукує велику зайвину /понад потреби населення своєі країни/ продуктів тваринництва, але їй не вистачає свого хліба; вона дістає хліб за продукти тваринництва в потрібній кількості. Отже сільське господарство Даніі ми звемо самовистарчальним, але не автарктичним. Сільське господарство Англіі продукує лише 20-25 % потрібних для прохарчування населення країни сільськогосподарських продуктів, тому Англія не має суверенного, самовистарчального сільського господарства. Отже, цілком природньо, Англія не має і не може мати суверенноі, замкненоі в межах островів економічноі політики взагалі.

Причинами катаклічних струсів Европи в XX ст. є в першу чергу брак самовистачальности европейського сільського господарства. Европа не продукує засобів споживання достатньоі кількости/ для прохарчування іі населення. Недостачу в засобах харчування Европа може поповнити коштом лише п р о м и с л о в о і не сільськогоспод. продукціі через обмін з позаевропейськими економічними сферами. Ц е й о б м і н д л я Е в р о п и є к о н е ч н і с т ю.

Натомість Америка /обидва континенти/ продукує засобів харчування понад власну потребу. Тому то, маючи високорозвинену промисловість, що цілковито задовольняє іі потреби, Америка н е м а є к о н е ч н о і п о т р е б и віддавати зайвину своєі сільськогосподарськоі продукціі в обмін на промислові вироби Европи. Це означає, що Америка має цілком суверенний економічний комплекс. Тому обмін Европи з Америкою нині /з другоі половини XIX ст./ має характер н е о б о п і л ь н о е к о н о м і ч н о з у м о в л е н и й, а якісно нерівнорядний: Европа пропонує обмін з життьовоі конечности /прохарчування населення/, а Америка цієі конечноі потреби не має, бо ЕКОНОМІЧНО може обійтися і без обміну з Европою.

Перше і основне, що ми приймаємо за підставу економічноі політики України, є самовистачальність /суверенність/ іі сільського господарства, як основу суверенности ц і л о і економічноі політики України.

Друге питання, яке ми мусимо для себе вияснити як підставу економічноі політики України таке: яке є сільське господарство України - екстенсивне чи інтенсивне та який напрямок його розвитку /екстенсивний чи інтенсивний/ має бути?

Існує кілька визначень поняття екстенсивного і інтенсивного сільського господарства, але всі вони, зрештою, можуть

бути зведені до одного: екстенсивним господарством є таке, що за основу свого розвитку має п о ш и р ю в а т и с ь на площині, в просторі, а інтенсивне господарство має тенденцію не поширюватись на площині, а інтенсивним, ущільненим використанням площі добувати продукції більше /на одиницю площі/, відповідно до потреб, як цього можна досягти при екстенсивному господарюванні коштом поширення на площі, освоєнням вільних просторів.

Отже, проблема – який шлях розвитку сільського господарства – екстенсивний чи інтенсивний – повинна мати економіка України, категорично розв'язується відповіддю на інше питання: чи має Україна вільні простори, ще не освоєні її сільським господарством? Ні, не має. Тому другою підставою економічної політики України є інтенсифікація її сільського господарства – я к о р г а н і ч н а д о к о н е ч н і с т ь.

Сучасне сільське господарство України є суто екстенсивне, про що буде мова нижче.

В природі не існує чисто екстенсивного чи чисто інтенсивного сільського господарства, бо кожне з них має в собі елементи другого, але мова йде про вирішальну перевагу, примат тієї чи іншої категорії :ПОШИРЕННЯ НА ПЛОЩІ ЧИ УЩІЛЬНЕННЯ НА НІЙ.

Третє питання як засада економічної політики України таке: які організаційні, виробничі форми буде мати її сільське господарство – дрібне /індивідуальне, трудове/ чи велике /капіталістичне чи соціялістичне – для даного випадку байдуже /, організоване на засадах індустріяльних?

Історія розвитку економічних взаємин в Европі довела, що велике поміщицьке землеволодіння, що мало екстенсивний характер виробництва, занепало в Европі в 18-19 ст.ст. разом з останнім гектаром розораної цілини x/.

Всі спроби розбудувати сільське господарство в Европі на базі капіталістичної його концентрації економічно скрахували. Якщо в промисловості відбувався процес переходу від мануфактурного і кустарного виробництва до найвищих форм технічної організаційної і економічної концентрації, то в сільському господарстві він ішов у протилежному напрямку і завершився остаточним, панівним закріпленням і н д и в і д у а л ь н о г о т р у д о в о г о господарства.

Інші види сільсько-господарського виробництва /великі поміщицькі чи капіталістичні господарства/ в 20 ст. в Европі не мали і не мають ніякого значення як економічний чинник.

У дореволюційній Росії і на Україні поміщицьке землеволодіння затрималось аж до 1917 року, але це був уже не економічний сектор, а політична надбудова, бо як виробнича форма поміщицьке землеволодіння втратило вже своє значення на Україні в кінці 19-го і на початку 20-го ст.

---

x/ формальна приналежність поміщикові кількох тисяч га землі, розпарцельованої на невеликі фарми /Англія/ чи ще інакше передані фактично в трудове, індивідуальне землекористування селянина-виробника, ми розглядаємо з економічного погляду як трудове господарство, хоч назовні воно виступає як велике землеволодіння. Але землеволодіння і землекористування /спосіб виробництва, організація економіки/ різні речі. Тут ми констатуємо відмирання поміщицького землеволодіння як виробничої форми великого господарства.

Це видно ось із чого: в 1914 році в поміщицькому землеволодінні на Україні було до 35 % всієї орної площі, з цієї площі лише одна третина експлуатувалась в комплексі поміщицького великого господарства, а понад дві третини орної площі експлуатувалось у комплексі трудового селянського господарства на засадах оренди, спільщини тощо, цебто основна маса і поміщицької землі перед 1917 роком на Україні використовувалась у комплексі трудового індивідуального господарства.

Тільки заходи спеціяльної царської економічної політики та частково науково-дослідна, селекційна та інші роботи затримали велико-поміщицьке господарювання на 9-10 % орної площі України перед 1914 /1917/ роками.

Як і в інших країнах Европи, спроба проникнення в сільське господарство України великого капіталу в 19 ст., зазнала поразки: капітал опанував чималу кількість поміщицьких земель, але виробництва на капіталістичних засадах не організував, землю розпарцелював у трудове користування і свою ролю звів лише до одержання посередницького зиску на капітал, бо повторити страхований досвід екстенсивного великого поміщицького господарства було економічно недоцільно, а організувати на капіталістичній основі інтенсивне господарство не міг /як і всюди в Европі/.

Дуже цікава еволюція виробничих форм господарювання на американському континенті. Від величезних латифундій і рабської праці 18 ст., коли розширення на площі не мало меж, стався негайний перехід на парцеляцію /і то прискорену/ латифундій, натрапивши на просте, лише на мапі означене, вичерпання вільних площ. Цей процес нині завершився тим, що екстенсивне сільське господарство Північної Америки і Канади має панівну виробничу /і економічну/ форму трудового фармерського господарства. Підкреслюємо панівну /а не єдину/ тому, що американське сільське господарство досі ще екстенсивне, а тому в своїй природі має багато підстав для ведення великого поміщицького /чи капіталістичного/ господарства.

Америка, країна американських темпів і планетарних розмірів технічної, організаційної і економічної концентрації промисловости, дала воістину американські ж темпи парцеляції, роздрібнення організаційно-виробничих форм у сільському господарстві, хоч Америка має покищо 18-19 душ населення на квадратовий кілометр, цебто норму, при якій в Европі поміщицьке велике господарство було в зеніті розвитку.

Американські темпи реорганізації виробничої природи і організаційних форм сільського господарства від рабсько-капіталістичних латифундій до фармарського трудового господарства до певної міри випередили навіть об'єктивні, як на европейську мірку, передумови до цього, бо північна Америка і Канада ще фактично не завершили процесу поширення сільського господарства на площі і перед ними ще не стоїть як економічна доконечність потреба інтенсифікації його.

Щоб уникнути непорозумінь, заздалегідь абстрагуємось у цьому викладі від ролі і впливу на сільсько-господарську економіку фінансового капіталу. Його роля в сільському господарстві американського континенту особливо велика, як ніде в іншому місці. Але ця його роля ще раз підкреслює положення про те, що процеси інтенсифікації в сільському господарстві неодмінно ведуть до його децентралізації і розбудови на трудовій основі, а не на капіталістичній чи соціялістичній. Коли б було інакше, то ми мали б на нині сільськогосподарські гіганти а-ля Форд і т.ін.

Нині в світі, заселеному білою расою, немає сільського господарства, де не домінує в виробництві примат трудового /невеликого/ децентралізованого господарства. Виняток становить СССР і почасти південна Америка та Австралія.

Закінчуємо вступ на тому, що говорячи про економічну політику країни, виходимо з засад:

а/ основою всякої суверенної економічної політики є суверенність сільськогосподарської економіки країни, бо інакше країна не може мати суверенної економіки взагалі;

б/ Европа /без СССР і України/ не має самовистачальної сільськогосподарської економіки, а тому й не має економічного суверенітету;

в/ розвиток сільського господарства йде від екстенсивних форм господарювання, основною тенденцією якого є розширення на площі, до інтенсивних форм господарювання, домінантою яких, з доконечности, є ущільнення на одиниці площі /бо поширення неможливе за браком вільної площі/, цебто до видобування з одної площі абсолютно більшої валової продукції;

г/ для екстенсивного господарства панівною формою виробництва є велике господарство, яке в міру доконечности інтенсифікації парцелювалось і переходило, в силу економічних потреб, до індивідуальних трудових виробничих форм.

Інтенсивне сільське господарство ніде не існувало і не існує інакше, як індивідуально-трудове в виробничому розумінні /нам тут байдуже до формально-правної сторони його - обмежена чи необмежена приватна власність, оренда тощо/.

Економічна зумовленість цього явища є предметом досліджeння сільсько-господарської економіки і тому докладно тут не висвітлюється, а зачіпається лише побіжно.

II. УКРАІНА В ЕКОНОМІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ "РОСІЯ".

Ніде в світі немає такого парадоксального економічного комплексу, як "Україна в Росії".

Україна вже давно скінчила добу екстенсивного сільського господарства і конечно мусіла б давно, принаймні 60-70 років тому, вступити на шлях швидкого інтенсивного розвитку сільського господарства.

Росія без України, як економічна цілість, ще далеко не скінчила фази екстенсивного розвитку, бо й донині не закінчила ще розорювати цілинних, до сільсько-господарської культури придатних просторів /Поволжя, Урал, Сибір і т.д./.

Така нерівномірність економічного розвитку властива для більшости країн світу, але в усіх країнах з такою нерівномірністю економічного розвитку домінує тенденція прогресивного розвитку, а тут панує тенденція інтенсивного сільського господарства над екстенсивним.

Північна Америка, наприклад, має частково інтенсивне сільське господарство на сході /біля Атлянтику/ і на півдні /Каліфорнія/ і виразно екстенсивне сільське господарство в центрі і на заході та кочове на Алясці.

Колишня Австро-Угорська імперія мала колись інтенсивне сільське господарство в Чехії та Австрії і екстенсивне в Галичині та Угорщині.

Але в обох випадках економічна політика цих країн будувалась на приматі інтенсивного над екстенсивним, а не навпаки. Коли б американські економісти поставили за завдання економічної політики загальмувати інтенсифікацію сільського господарства східньої

Америки, щоб цим коштом посунути розорювання цілини на заході, акцентуючи екстенсивний захід як економічний центр Америки ,то на це мабуть лише усміхнулись би, вважаючи людину, що таке запропонувала б, за нешкідливого маніяка, бо навіть за божевільну /небезпечну/ не вважали б.

Україна ж в економічному комплексі "Росія" /чи СССР/трактується саме так: передова економічна цілість - Україна -, що вже 60-70 років вагітна на конечну потребу радикальних змін в економіці сільського господарства в напрямку його інтенсифікації, а зв'язку з цим перебудови цілої економіки краю,- економічно прив'язується як додаток до економіки Росії, яка ще далеко не перейшла до закінченого екстенсивного сільського господарства, бо на мільйонах гектарів площі ще панує досі переложна система землекористування, не кажучи про десятки мільйонів гектарів ще нерозораних цілин.

Побічно це підтверджується цифрами про рух засівної площі в Росії і на Україні:

	1913 р. /мільйони	1937 р. гект. /	%% приросту
1. Росія /без України/	82	110	34,1
2. Україна /в межах СССР 37 р./	23	25	08,4

Уважне дослідження показує, що зріст засівної площі в Росії на 28 мільйонів гектарів,відбувся коштом розорення нових цілинних земель, а приріст засівної площі на 2 мільйони гектарів на Україні відбувся коштом ущільненого користування наявної орної землі /реконструкція сівозміни через часткове витіснення трипільної системи і ліквідацію толок, розорання луків, що негативно відбилось на тваринництві, бо розорання луків і толоки не компенсувались належним розширенням кормових культур/.

Деяку /неповну/ характеристику структури сільського господарства України становлять такі дані:

а/ Рух засівної площі /в тис. гектарів/

	1913 р.	1937 р./плян/
1. Вся площа	22 893	25 110
В тому числі :		
а/ зернові культури	20 710,3	18 139,7
б/ цукровий буряк	583,6	845,4
в/ соняшник	73,1	672,2
г/ коноплі	105,2	141,8
д/ льон	76,5	167,7
е/ бавовник	00,0	223,9
Разом зернові і технічні культури	21 528,7	20 190,7
Інші культури /сіяні трави, картопля та інше/	1 364,3	4 909,3

Таким чином і за пляном 1937 року понад 80 % засівної площі було під зерновими і технічними культурами, а лише одна п'ята частина площі припадає на інші, власне інтенсивні культури .

Факт збільшення засівної площі в групі інтенсивних культур /з погляду економічного/, сам по собі позитивний, відбувся в основному не коштом реконструкції основної площі, а за рахунок розорання лук<u>і</u>в, толок і т.ін.

б/ врожайність /в центнерах з га/ за п'ятиріччя 1930-35 року / пересічна для п'ятиріччя /

	пшениця	жито	цукр.буряк	картопля
1. Німеччина	21,5	17,0	288,-	180
2. Польща /без зах. українських земель/	11,8	11,2	208	107
3. Захід. україн.землі	11,8	11,2	166	99
4. Україна ,в межах УССР/	9,5	9,2	88	86
5. СССР з Україною	7,3	8,2	84	80

Україна має найнижчу в Європі урожайність, найгіршу структуру сівозміни /питомою вагою в посіві зернових культур вимірюється ступінь інтенсифікапії: чим вона нижча, тим вищий рівень інтенсифікації і випереджує щодо цього лише Росію, для якої інтенсифікація сільського господарства нині ще не є конечністю.

В цих умовах широка концентрація сільського господарства , здійснена в вигляді колективізації, переважно на периферійних теренах СССР - Сибір, Урал, Надволжя і Кубань з Донеччиною та УКРАЇНА для російського комплексу розв'язала дві проблеми:

а/ Терени Сибіру, Надволжя, Уралу, Далекого Сходу, як мало заселені і такі, що мають це напівкочову систему сільського господарства - колективізація і розбудова совхозів піднесла на вищий рівень екстенсивне сільське господарство ліквідацією /. не скрізь / кочової і переложної системи землекористування, через впровадження екстенсивних сівозмін та розорання цілин. З погляду інтересів економіки Росії у згаданих районах, локально взятих, колективізація відограла позитивну ролю. З таким же успіхом цю ролю відогравало і екстенсивне індивідуальне господарство в цих районах перед 1917 роком і під час НЕП-у через широке машинооз6роєння індивідуального господарства, як підпору розширення на площі. Збір 30-40 пудів зерна з гектара вчора ще цілинного грунту, що давав лише випас протягом 3-4 літніх місяців для одної овечки, є вже безперечним прогресом.

б/ На теренах України, Білоруси, почасти Дону і Кубані колективізація відограла цілком відмінну ролю. Ці терени перед 1917 роком і перед колективізацією перебували в стані глибокої кризи екстенсивного господарства, підтверджуючи це славнозвісним "аграрним перенаселенням" і сотнями тисяч щорічного переселення селян від "тісноти і голоду". Тому колективізація,як форма екстенсивного господарства, стан сільського господарства як екстенсивного закріпила, а "зайве" сільське населення, позбавленням його землі, викинула за межі виробничого процесу з села, цебто перетворила українське селянство в люмпен.

Це відбувалося одночасно з спеціяльною економічною політикою в промисловості України /про що буде мова нижче/, яка не приймала паупере3ованого, обезземеленного селянства /як наслідку колективізації/. Все це вело до винародовлення України: питома вага населення УССР в цілому СССР з 21 % в 1926 році знизилась до 17,7 % в 1939 році, а з обліком національго складу населення України, ще більше: українці в складі населення України в 1926 році становили 90 %, а в 1939 році вже 80 %, цебто українці /в основному сільське населення/ викидались за межі краю/ а натомість напливав чужий елемент.

В центральний районах Росії колективізація проведена процентово найнижче /близько двох третин господарств / і з неповним охопленням господарського комплексу: такий поважний чинник економіки сільського господарства центральної і північної Росії, як кустарний промисел, "одхожі промисли" і т.ін., що становили 30-40 % валового прибутку індивідуального селянського господарства, колективізація майже не зачіпала зовсім. Це разом з відмінним виробничим і соціяльним характером індивідуальною

селянського господарства в Росії до колективізації /громадські форми землекористування/ створило такі умови, що взагалі коле - ктивізація для центральної Росії була фактором якщо не позитивним, то невтральним, бо звільнене частково від землі селянство було повністю освоєне шаленою розбудовою промисловости в центрі Росії, в передураллі і на Уралі.

Ця теза це підтверджується й тим, що економічну політику в сільському господарстві зустріли зі спротивом і боротьбою лише південні, наближені структурно до України, райони Росії - Тамбовщина, Вороніжчина, наполовину українська за складом населення, та ін. / повстання Антонова, заворушення під час колективізації/ -

Таким чином колективізація:

а/ для районів Росії, рідко заселених і з великими земельними неосвоєними просторами та напівкочовим екстенсивним господарством була прогресивним економічним фактором на шляху розвитку екстенсивного господарства;

б/ для районів центральної Росії, які щорічно мають 51,7 мільйона центнерів дефіциту хліба для прохарчування населення, колективізація відограла з погляду економіки сільського госпо - дарства нейтральну ролю, а економіку промисловости поважно зміцнила відпливом мільйонів людей як робітників;

в/ для України пекучу проблему негайної інтенсифікації сільського господарства і на її основі розвитку цілої суверенної економіки України - колективізація розрубала знищенням націо - нальної підпори суверенної економіки України - українського селянства.

Колективізація на Україні /і для народів Прибалтики, де вже існує інтенсивне сільське господарство, Білоруси, Кавказу, Кубані, Дону/ є замах на фізичне існування нації і спроба знищити Україну, як самостійний економічний /а відціля і політичний/ комплекс.

Недооцінена з позицій української економічної думки сто - липінська земельна реформа, що базувалась на розбудові і зміцненні індивідуального трудового, міцного товарового господар - ства, найбільший успіх мала на Україні.

Убивство Столипіна дало привід Російській імперії загальмувати земельну реформу, бо ці реформи Столипіна, започатковані як соціяльно-економічні заходи для впорядкування внутрішнього життя імперії, вели до більшої для російської імперії небезпеки: до економічної /а в тому і політичної/ суверенізації України, що ніяк не могли бути в плянах "єдиної неділимої імперії".

Столипінські "хутори і отруби", як синонім індивідуального прогресивного трудового господарства /крім їх фізичної ліквідації/ після 1917 року понад двадцять літ вогнем і мечем випалю - вали навіть із свідомости людей: з 5 175 тисяч селянських го - сподарств, що були на Україні / в межах УССР/ в 1929 році, до 1934 року було зігнано в колхози 3 мільйони, 1 675 тисяч господарств - в наслідок колективізації і репресій - знищено цілко - вито і вони перестали існувати як двори, а 500 тисяч господарств, від яких відібрано землю і засоби виробництва, залишились непримиренними "індусами", як охрестили їх "власть предержащі", скоротивши слово "індивідуали" і надавши принизливо-злобного характеру слову "індуси".

Годі й говорити про те, що ці мученики індивідуального трудового господарства /"індуси"/, як соціяльно-економічна категорія, мають бути також зараховані до категорії знищених і зігнаних із землі господарств. Тоді загальна цифра знищених чи

буквально зігнаних із землі господарств дорівнюватиме до 2 175 тисячам. Коли візьмемо до уваги, що половина колективізованих господарств на Україні виробляє на рік менше 50 трудоднів, цебто фактично в виробничому процесі участи майже не бере, то стане ясно, що принесла колективізація Україні:

1. В наслідок колективізації знищено фізично, згинуло з голоду, зіслано, повтікало від репресій і т.д. — 1 675 тисяч господартв.

2. Залишились "індусами" і в колхози не пішли. Відібрано від них землю і засоби виробництва, а цим їх як продуцентів викинуто поза сільсько-господарське виробництво — 500 " "

3. Виробляють менше як 50 трудоднів річно в колгоспному виробництві половина членів колхозів — 1 500 " "

Разом — 3 675 тис. господарств

Таким чином, в наслідок колективізації виштовхнуто з землі і сільсько-господарського виробництва майже три четверти населення України.

В цьому власне увесь сенс колективізації на Україні, як генерального заходу до знищення України як національної і економічної цілости.

Для "обслуговування" колхозного і совхозного сільського господарства України з його глибоко екстенсивною виробничою структурою цілком вистачає 1 000 – 1 500 тисяч колишніх дворів /а нині селянських колхозних родин/.

П'ятирічний плян 1928-1933 рр. /том III, "Украіна", Москва, В-во "Плановое Хозяйство" 1929 / основу економічного плянування – рух населення на Україні плянує так:

"... В динаміці природнього приросту населення протягом **кількох** останніх років помітні два протилежні явища: зменшення смертности і зменшення народжень. В сумі своїй ці процеси призводять до поступового зниження коефіцієнта приросту населення... через що приріст населення найближчого п'ятиріччя позначається **низкою** систематичного спадання показників, а саме /на тисячу душ/:

1927-28	1928-29	1929-30	1930-31	1931-32	1932-33
22,3	22,4	22,4	22,3	2 ,5	20,6

... Загальна чисельність населення дорівнює на 1 січня 1928 року 29 757 тис. і зросте до 1933 року до 33 134 тис. душ, або на 11,2 %

... Тому, що внутрішньо-українські колонізаційні фонди вичерпані п е р е с е л е н н я з а й в о г о н а с е л е н н я з а м е ж і У к р а ї н и п о в и н н о і т и п і д в и щ е н и м т е м п о м /підкресл. мое – М.М./. Керуючись орієнтовними завбаченнями Всесоюзного Комітету для переселення, можна припускати, що контингент переселенців за п'ять років становитиме 910 тис. душ...

... Одночасно індустріяльні центри України приймають робочу силу з - п о з а у к р а ї н с ь к и х р а й о н і в /підкресл. мое – М.М./. ... За приблизними підрахунками цей контингент визначається в цілості 50 тис. осіб" /А з родинами – 200 – 250 тис. душ на рік або один мільйон за п'ятирічку – М.М./.

У цій конституції плянування - основні економічного плянування і економічної політики - про рух населення крах запи - сане іншими словами таке:

а/ українська нація йде до виродження, бо згасання народжень і зменшення смертности є ознакою старіння нації.

Це очевидна нісенітниця, що заперечується тими ж цифрами, на які вона спирається, а саме:

За роки 1927-28, 1928-29, і 1929-30, цебто за перші роки п'ятирічки вже фактично доконані дані природнього приросту населення на 22,3, 22,4 і 22,4 /на тисячу душ/, цебто немає жодного згасання. І раптом наступні три роки - 22,3, 21,5 і 20,6, цебто для такої речі, як природній приріст населення, катастрофальне зниження від 22,4 в 1929-30 році до 20,6 в 1932-33 році, або зниження на 8 % за три роки! Очевидний нонсенс, що приховує інші, приховані, далекосяжні заходи...

б/ п'ятирічний плян "узаконює" славнозвісну теорію /і практику/ "аграрного переселення" України і спираючись на "вичерпання внутрішньо-українських колонізаційних фондів", пляново ви - штовхує з України "ізбиточное" /зайве/ населення /10 тисяч українців/, а натомість ввозить з позаукраїнських теренів в індустріяльні центри понад 1 мільйон чужинецького населення.

в/ Не зважаючи на всі плянові маніпуляції із "згасаннями", "вивозами" українського населення, п'ятирічний плян передбачає, що кількість населення України /в межах УССР/ на 1933 рік ста - новитиме 33 184 тисяч душ.

Якщо цю методу плянування приросту населення на Україні застосувати до другої п'ятирічки - 1933-38 роки, то на 1938 рік Україна мусіла б мати 37 мільйонів населення після всіх "згасань" і "плянових вивозів".

Фактично Україна /в межах УССР/ мала населення за переписом - 1939 - року 29,7 мільйона душ.

Плян винародовлення України за дві п'ятирічки "перевиконано" на 8 мільйонів душ, а фактично знищено понад 11-12 мільйонів, бо фальшивих згасань природнього приросту і плянових вивозів не можна не віднести до прикованого знищення людей.

Закінчуємо цей розділ висновками:

а/ Україна на початку 20 ст. вступила в гостру кризу сільського господарства, що виявлялось в конечній потребі перейти до інтенсивних форм господарювання і економіки.

Столипінська земельна реформа, що в засаді своїй була антиукраїнською /в розумінні України як економічного комплексу/, бо частину сільського населення викидала за межі краю як "зайву", для другої частини сільського населення ця реформа творила організаційно-виробничі /не економічні/ передумови до закріплення на землі і інтенсифікації господарства.

Ця реформа, невиразна і половинчаста в своїй засаді, все ж таки вела до суверенізації української економіки від комплексу "Росія", а тому її Росія загальмувала і скасувала.

б/ Після 1917 року проблема інтенсифікації сільського господарства України стала ще гострішою і могла бути позитивно розв'язана лише в напрямку реорганізації його на засадах европейського високоінтенсивного індивідуального трудового господарства при одночасній зміні цілої економічної структури України шляхом розвитку суверенної промисловости /індустріялізації/, як підстави для створення внутрішнього ринку для продукції інтенсивного сільського господарства.

в/ продуктивність сільського господарства України на гектар площі /в сукупності всіх продуктів споживання/ в 3-5 разів

нижча проти продукційности сільського господарства першоі-ліпшоі країни Европи.

З іншими країнами /Америкою тощо/ не порівнюємо, бо засади сільсько-господарськоі економіки цих країн не адекватні українським.

г/ Колективізація, цебто укрупнення сільського господар - ства, як форма притаманна глибоко-екстенсивному господарству і ОРГАНІЧНО збанкротована для інтенсивного господарства, проблему розвитку сільського господарства Украіни розрубала знищенням носіів проблеми - українського селянства, а Україну в комплексі "Росій" перетворила в економічну пустелю типу американськоі преріі чи сибірськоі тайги.

III. ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ КОЛЕКТИВІЗАЦІІ.

Багато хто серед нашого громадянства схильний вірити в забобон про певні економічні переваги великого механізованого колективного/ господарства на Украіні проти дрібного трудового.

Це непорозуміння випливає з того, що наші люди надто легковажать економічні питання, підходячи до них чисто емоційно.

Розуміється, що в далекосхідній тайзі, де щільність населення визначається лише одною людиною на одни квадратовий кілометр чудесноі, багатющоі землі, якоі не то, що плуг не орав, а й людська нога не ступала,- колона 200-300 тракторів у совхозі з 30-40 тисячами гектарів є високо прогресивний факт і врожай 7-8 центнерів пшениці з гектара є велике досягнення, бо перед цим тут ... лише тайга шуміла.

Але поблизу є Японія з населенням до 400 душ на один кв. кілометр площі, а землі припадає яких пів гектара на селянський двір /родину/. В цих умовах японський селянин м у с і в дійти до квітниково-клюмбовоі сільськогосподарськоі культури рижу: індивідуально відбирає кожне зерно насіння /найкраще/ рижу, садить його в скриньку розсади, коли розсада проростає, - кращі рослинки індивідуально відбираються і - ручним способом висаджуються "в поле". Не в нашому розумінню п о л е , бо поле японського селянина - це щось складніше і відповідальніше, ніж квітник в мініятюрному городі вибагливоі міськоі пані.

З цього поля японець збирає до 1 000 пудів рижу з гектара /пересічно 300 - 400 пудів/.

Що ж прикажете?

Для піднесення добробуту японського селянина колективізувати і тракторизувати його господарство?

Нісенітниця такого питання є більш, ніж очевидна: японське сільське господарство дійшло до такого рівня ущільнення на площі, що експериментальний медичний пінцет став сільсько-господарською машиною в руках японського селянина /для запліднення рослини/.

Як уже зазначувано вище, велике господарство доцільне в умовах екстенсивноі, відмираючоі форми господарювання, а індивідуальне трудове господарство єдино можливе в умовах к о н е ч н о і потреби інтенсивного використання земноі поверхні. Тому розвиток сільсько-господарськоі культури і економіки відбувається /і відбуватиметься/ в напрямку такоі інтенсифікаціі /використання життєздатних спроможностей земноі повехні/, яка досягнута квітниковою культурою рижу в Японіі.

Україна давно вже, близько двохсот літ тому, перейшла межу сільсько-господарськоі культури далекосхідньоі тайги і

неухильно йде - через європейське інтенсивне сільське господарство - до японської клюмбо-квітникової сільсько-господарської культури. І це не довільна фраза, а факт: городне культивування картоплі на Поділлі видає врожай до 2 000 пудів з гектара, а на полі 400 - 600 пудів, буряк відповідно - 3 000 - 3 500 і 600 - 800 пудів.

Економічні наслідки колективізації на Україні такі:

а/ Пересічний врожай пшениці / з 1 гектара в центнерах / цебто - 100 клг.

	Пересічно за П'ятиріччя 1909-13 р.	1932 р.	1937 р.
1. СССР	6,9	7,8	8,0
в тому числі Україна	8,5	9,5	9,7
Для порівнання :			
1. Польща		11,8	
2. ЧехоСловаччина		16,9	
3. Німеччина		21,5	
4. Голяндія		29,5	

б/ Пересічний врожай цукрового буряка /в кільграмах виробленого цукру/ на 1 гектар посіву :

	1910-15 р.	1932 р.	1937 р.
1. Україна	2 340	464	2 118

Україна виробляє цукру з одного гектара врожаю буряка в три рази менше проти пересічно-европейського збору.

Це рівно ж стосується і картоплі, кормового буряка, а особливо сіна і сіяних трав.

Колективізація вбила тваринництво. Це видно з кількости тварин на одиницю площі:

	Площа засівв/млн. гектарів	Кількість худоби/млн/. коні	велика рогата худоба	свині	На 1 га посіву припадає голів худоби коней	великої рогатої худоби	свиней
1. Україна/УССР/							
1913 р.	22,9	5,5	7,7	4,6	0,24	0,34	0,20
1935 р.	25,1	2,5	6,3	4,6	0,10	0,25	0,18
2. Українські Галицько-Волинські землі	орна земля 5,8	1,4	3,4	1,6	0,24	0,58	0,25
Для порівнання							
3. Німеччина :	орна площа:28	3,4	18,9	23,5	0,12	0,66	0,82

Коні в основному є засобом виробництва, тому тенденція зменшення їх /через заміну механічним тяглом/ не викликає особливих застережень з погляду економічного, але низька насиченість рільної площі продуктивною худобою є показником крайнього занепаду господарства.

Окремо наводимо дані про західньоукраїнські землі, щоб підкреслити, що навіть економічно відсталі Волинь і Галичина виглядають досить імпозантно перед крайньою руїною тваринництва "квітучої соціялістичної" України.

Коли зважити, що пересічна забійна вага одної свині на Україні = 50 клг., в Німеччині = 110 клг., пересічна забійна вага

1 голови великоі рогатоі худоби на Украіні /УССР/ = 267 клг, в Німеччині = 480 клг., а удій молока вдвічі нижчий, ніж в Европі, то стане зрозуміло , що українське тваринництво на одиницю рільноі площі продукує 8 - 10 разів менше продуктів, ніж німецьке чи інше европейське тваринництво.

В наслідок колективізаціі такі галузі сільського господарства, як садівництво, бджільництво, інтенсивне городництво, баштанництво, виноградництво, птахівництво тощо занепали до краю, а то й цілковито знищені /як от ставкове р и б н е господарство і бджільництво/.

Тож колективізація кризову структуру українського сільського господарства, яке йшло до інтенсивного розвитку, зруйнувала і катастрофічно знизила продукційність господарства навіть проти рівня 1913 року.

Так звана і багато реклямована інтенсифікація українського сільського господарства доби колективізаціі і п'ятирічок, яка назовні мае певні осяги, а саме :

Рух посівних площ інтенсивних технічних культур на Украіні в межах УССР / в тис. гектарів/:

	1913 рік	1937 р.
1. цукровий буряк	533,6	845,4
1. соняшник	73,1	672,2
3. коноплі	105,2	141,8
4. бавовник	00,0	223,9
5. льон	76,5	167,7

- нічого спільного не мае з органічною інтенсифікацією сільського господарства, бо

а/ Цукровий буряк не пов'язується в економічному комплексі травоклубнеплодів як бази розвитку тваринництва, економічно не конкурентний з тростниковим цукром, а щодо розміру наявноі продукціі його на Украіні в 5-6 разів перевищує фактичне споживання його населенням Украіни /цебто поза Украіну йде понад 80 %/, а тому е типовою колоніяльною культурою щодо економіки СССР, тобто так самісінько як кавчукове дерево в голяндській Індіі.

б/ Соняшник, коноплі і льон е типовими екстенсивними культурами і іх майже не знае інтенсивне сільське господарство Европи, бо: соняшник дае сурогатний харч - олію на 60-70 карбованців золотом з гектара /майже стільки, що й пшениця/, а гектар клеверу, наприклад, на 100-150 карб. золотом першоклясного вершкового масла /здобутого через корову/.

Це ж стосується і конопель, льону та бавовни, які, крім оліі, дають волокно, що його Украіна вивозила і вивозить в Росію для іі текстильноі промисловости.

Дуже ймовірно, що колись Украіна довозитиме для своеі текстильноі промисловости з Росіі льон і коноплі - волокно, а в себе дома саме ці культури зійдуть на-нівець, а один гектар клеверу /конюшини/ чи кормового буряка дае Украіні як субпродукт молочно-масляного виробництва ще й казеін /як текстильну сировину/ - крім масла - в кількості, еквівалентній одному гектарові посіву льону чи конопель.

Отже, колективізація, як сказано вище, нічого спільного не мае з економічним прогресом Украіни, а е витвором чисто п о л і т и ч н и м , скерованим на знищення економічноі суверенности Украіни, економіка якоі стоіть на вищій стадіі /ніж у Московщині/ продукційности сільського господарства і соціяльних відносин.

Посередньо це видно ось із чого: плян першої п'ятирічки "наукообразно" обгрунтовує в 1928 році колективізувати на Україні на весну 1933 року 6 313 тисяч гектарів засівної площі, або 25 % цілої засівної площі України. Коли цього пляну українське селянство не прийняло і відкинуло, то як репресія запроваджена "суцільна колективізація на основі ліквідації куркуля як кляси" і вже на весну 1932 року "сколективізувала" 95 % цілої засівної площі!

Годі, розуміється, думати, що в країні заіснували від 1928 року /коли затверджувався п'ятирічний плян / до 1932 року якісь е к о н о м і ч н і зміни, що дозволили, замість "наукообразно" запляновяних 25 %, фактично сколективізувати 95 % засівної площі.

Колективізація для України задумана, виконана і існує не як економічно-доцільна структура, бодай хоч теоретично, а як одна з поліційних форм знищення і економічного поневолення суверенности українського економічного комплексу, а тому годі в ній шукати чогось економічно-доцільного чи бодай економічно-виправданого з погляду бодай примарних інтересів України.

Коли стати на позицію, що дві-три ситі корови в господарстві українського селянина є "самостійницька контрреволюція"/ а в природі речей так воно супроти Москви і є/, то, розуміється, з її погляду д о ц і л ь н о по тракторній оранці на українських землях засіяти соняшник і хоч олією з нього засмажити "щі", коли українського "сальца і масліца" втримати вже неможливо. Така немудра "економічна" політика творців колективізації.

Колективізація на Україні введена Москвою не від солодкого власного життя, а для остаточної ліквідації "мазепинства, самостійництва і тому подобної контрреволюції".

ІУ. ЗАСАДИ ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У К Р А І Н И.

Інтенсифікація сільського господарства країни неможлива, поза зв'язком із цілою економікою краю - промисловістю, транспортом, торгівлею, а також загальним рівнем цивілізації і культури, бо сільське господарство є органічною складовою частиною цілої економіки і культури.

Тож говорячи про шляхи розвитку сільського господарства, беремо їх у зв'язку з перспективами розвитку цілого економічного комплексу України.

Інтенсифікація сільського господарства призводить до величезного зростання товарової продукції, наприклад, селянське індивідуальне господарство на Україні з-перед 1917 року з 10-12 гектарів земельної площі екстенсивно-зернового напрямку видавало на 300-400 золотих карбованців товарові продукції в найкращому разі. Такого ж розміру інтенсивне господарство універсального типу /тваринництво, карлотля та траво-корнеплоди/ видає товарової продукції на 1 000 - 1 500 золотих карбованців.

Інтенсифікація - це передусім товарове господарство. Криза сільського господарства України перед 1914 роком полягала в тому, що перехід його до інтенсивного виробництва натрапляв на абсолютну недостатність в н у т р і ш н ь о г о ринку збуту для продуктів інтенсивного господарства: молока, городини, садовини, м'яса, риби тощо.

Для характеристики провідної думки цієї тези наводжу порівняльну споживну і ринкову вартість одного пуда /16 клг./ різних

сільськогосподарських продуктів восени 1913 року на Поділлю, Київщині і взагалі в центральній Україні.

За базу для порівняння беремо 1 пуд пшениці, як основного продукту харчування, вартість якого становила тоді 1 золотий карбованець.

	споживча вартість	ринкова вартість	співвідношення споживчої вартости до ринкової
один пуд пшениці	1	1	1 : 1
один пуд картоплі	0,20	0,10–12	1 : 0,50
один пуд м'яса свин.	5	3,5	1 : 0,7
один пуд гороху, фасолі	1,25	0,75	1 : 0,6

Не будемо приводити низки інших продуктів, порівняльна вартість яких не може бути висловлена тільки одною механічною споживчою вартістю, бо вони мають ще й інші харчові властивості – вітаміни, природні краси і т.ін. Достатньо лише згадати такі продукти із ринковими цінами за пуд: яблука свіжі 2 сорту – 15–25 копійок, цибуля річчаста 15–30 копійок, вишні-черешні – 15–20 коп., мед бджолиний – 1,5 – 2 карбованці.

Таким чином ринкова вартість продуктів інтенсивного господарства була на місці збуту на 25–40 % нижча за їх споживчу /харчову/ вартість у порівнянні з пшеницею.

Продукти інтенсивного господарства на Україні не мали належного ринку збуту, а тому не було економічного стимулу для інтенсифікації сільського господарства.

Хто не пам'ятає на Україні часу, коли ці економічні парадокси ввійшли в духовну структуру українця: молоко на селі не мало жодної ціни /ринкової/, а птицю домашню, яйця тощо господарі вважали за бабську справу, "забавку", яка не мало жодного значення в господарстві.

Українське місто не було ринком збуту продукції українського села.

В 1912 році Україна добувала більше двох третин вугілля і металу цілої російської імперії, а в цілій промисловості імперії роля України не сягала і 20 %. А в найважливіших галузях промисловости спускалась ще нижче: машинобудування – 12 % /і то переважно сільськогосподарські машини/.

Економічна політика Москви супроти України полягала в гальмуванні к о н е ч н о г о для її економічного розвитку промислового піднесення, як підстави для розвитку інтенсивного сільського господарства, і цим робила неможливою інтенсифікацію його через брак внутрішнього ринку збуту.

Нечувано бурхлива індустріялізація перед 1914 роком с а м е Московщини, коли протягом 25–30 років розбудовано Московський і Ленінградський промислові райони, прокладено біля 70 тисяч кілометрів залізниць і т.д., відбувалась коштом колоніяльного визиску України.

Своєрідний цинізм /коли в цих речах можна говорити про цинізм/ московської економічної політики до України дійшов до того, що з України Москва порічно брала чисту колоніяльну данину в розмірі 400 мільйонів золотих карбованців я к ч и с т и й з и с к , крім покриття всіх податків на управління колонією і без урахування побічних прибутків від нееквівалентного обміну між Москвою і Україною в торгівлі /протекційна податкова і митна політика для виробів московської промисловости і відбирання натомісць від українського селянина його продукції за демпінговими цінами. На ці гроші індустріялізувалась Московщина, а сировинно-добувну промисловість України / на іншу не

було права/ розбудовував чужоземний капітал, якому московська економічна політика віддала Україну на відкуп: в 1912 році 70% видобутку вугілля, 80 % видобутку залізної руди і витопу чавуну, понад 75 % мангану, 90 % випалу коксу припадало на долю чужоземних акційних товариств. Ця добувна промисловість весь видобуток українського вугілля і металю-сирівцю вивозила в Московщину і там, на цій основі, розбудовувалась модерна промисловість і транспорт, а Україна залишалась сировинним додатком до Московщини з перманентною кризою сільського господарства.

А звідси висновок: НЕМАЄ ВЛАСНОЇ ПРОМИСЛОВОСТИ - НЕМАЄ ЗРОСТУ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ, НЕМАЄ РИНКІВ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА - НЕМОЖЛИВА ЙОГО ІНТЕНСИФІКАЦІЯ.

Промисловість України перед 1917 роком, віддана з волі Москви чужоземному капіталові, майже цілковито під умовою ведення цим капіталом економічної політики на Україні п р о т и У к р а ї н и , цебто на зміцнення колоніяльної її залежности від Москви.

З цією своєю ролею чужоземний капітал на Україні мирився до певного часу. Роля його в економіці промисловости Московщини була незначна. Але це окрема тема - про економічну політику чужоземного капіталу на Україні перед 1917 роком. Зауважимо побічно, що чужоземний капітал на Україні зі своєю ролею приводного паса для зміцнення колоніяльної залежности України від Москви н е м и р и в с я .

Після 1917 року економічна політика Московщини супроти України як колоніяльного сировинного додатка ще більше скріпилась і набрала форм, які виходять за меді того, що звичайно називають економічною політикою чи економічними категоріями.

Україна від 1919 до 1936 року майже потроїла видобуток кам'яного вугілля - з 29,1 мільйона тон до 77,8 мільйона, що становить 65 % видобутку цілого СССР, за той же час потроєно витоп чавуну і сталі, що становить 60 % цілого видобутку їх в СССР , але з України вивозиться 75 % /як і "в доброе старое время"/ вугілля і сирівцю металу і на тій основі й далі розбудовується і зміцнюється промисловість /і економіка/ центральної частини СССР - Московський Центральний промисловий район.

Отже, економічна політика метрополії супроти України-колонії після 1917 року була послідовною, традиційною до божевілля, що завершилось політикою "Україна - пустеля перед окупантом " /гасла 1941 року/.

Твердження про сировинно-колоніяльний характер промисловости України ілюструється географією вирішальних галузів промисловости СССР в 1935 році.

Україна, що в межах УССР дає 65-70 % вугілля і металу цілого СССР, в сумі вартости продукції вирішальних галузів промисловости, в тому числі видобутку вугілля і металю, займає лише яких 17,7 % вартости продукції, цебто нижчу питомої ваги свого населення, а в машинобудівній /і станкобудівній/ промисловості лише одиниці відсотків.

Московський же центральний промисловий район, де видобувають лише 1,12 % / один цілий і дванадцять сотих відсотка/ кам'яного вугілля і зовсім не добувають залізної руди та інгредієнтів металовиробництва, виробляє 49,3 %, цебто половину продукції цілого СССР вирішальних галузів промисловости.

Як згадано вище, "секрет" даного явища полягає в тому , що цей район живиться виключно сировиною і півфабрикатом далеко привозним, - з України /вугіль, метал і інгредієнти, 800 міль-

йонів пудів хліба, якого бракує для прокарчування населення цього району/.

Практично ця "географія" промисловості означає, що коли б обробна промисловість, переважно йажка, що працює на сировині України, зі своіми 2 353 тисячами робітників / а з родинами і міською обслугою 10-12 мільйонів душ/ працювала на Україні , цебто в місцях розташування сировини, то Україна мала б уже в 1935 році населення більше на 10-12 мільйонів і перед нею не стояло б питання "аграрного перенаселення" і "ізбиточного" /зайвого/ населення, бо зріст міського населення і розміщення його рівномірно на всій національній території вирішально впливав би на інтенсифікацію сільського господарства, а українське місто /промисловість/ поглинало б все вільне сільське населення.

Зі всього населення України /етнографічноі/ 54 870 тисяч людей, лише 10 914 тисяч живе в містах /дані 1935 року/, цебто Україна є країною суто аграрною.

Дані про УССР лише трохи вищі - близько 30 % міського населення, але тут діє деяка маніпуляція статистики після 1917 року: масові перейменування сільських населених пунктів на міста, що штучно підвищує %% міського населення, та інші неекономічні фактори/ на них тут не спиняємось, як наприклад, 80-85% робітників цукрової промисловости за ознаками економічно-соціяльними ніяк не можна визнати за робітників, а треба вважати за селян, що мають додаткові сезонові заробітки в сільській же промиловості і т.ін./

Національна територія України має вугіль, метал, майже всі інгредієнти для модерноі металюргійноі та іншоі промисловости, нафту, чи не найкращі в світі грунти і працьовите населення - і є чомусь "відсталою", "аграрно-перенаселеною" сільськогосподарською країною екстенсивного сільського господарства, що поряд з мільйонами тон золотоі пшениці для споживачів всього світу вивозить мільйони "голов" своіх людей як "ізбиточчное" / зайве / населення.

Ч о м у ?

Бо нарід український є наймитом, а не господарем у своєму господарстві.

Розглядаючи питання відродження і розбудови сільського господарства України, виходимо з таких екрномічних /і політичних/ перспектив цілого економічного комплексу України:

1. Україна є економічно повноцінний і суверенний комплекс, рівного якому не має жодна країна Европи, а тому господарство України розвиватиметься повнокровно, економічно-суверенно і з найбільшою можливістю для незалежности інтересів українськоі економічноі системи.

2. Суверенна промисловість України, розбудована лише на поливині сучасного рівня видобутку вугілля і металю, приведе до збільшення міського населення в два-три рази протягом ближчих 10-15 років.

3. Промисловість географічно / і цілком органічно / розміститься на всьому терені країни і в першу чергу виповнить "економічний сучасний чотирокутник смерти центральноі України - Київ-Вінниця-Одеса-Кременчук та обидва береги середнього Дніпра , де нині домінують такі "економічні центри" як Голта, Балта,Сквира, Тараща, Біла Церква, Умань, Кобеляки, Опішня і т.д.

4. Система транспорту і зв'язку буде перебудована відповідно до потреб суверенноі економіки України, бо нині вона є яскраво колоніяльною.

5. В наслідок розбудови суверенної промисловости неодмінно виникне чи на основі сучасних Таращ, Сквир і Прилук розбудується 100-120 промислових міст-центрів з типовою чисельністю населення по 70-150 тисяч.

6. На етнографічній території України /970 тис. км^2 / нині мешкає близько 54 мільйонів людей зі щільністю на заході до 100 душ, а на сході і півдні 30-40 душ на кв. км.

Протягом 35-40 років населення України досягне 100-120 мільйонів мінімум, а вже 1955-60 року воно буде дорівнювати 65 мільйонам.

Для обслуговування виробничих потреб сільського господарства і сільської промисловости та кустарного промислу на рівні інтенсивности передових країн Европи потрібно не більше 35-40 мільйонів сільсокого населення, які забезпечать прохарчування власного населення в кількості 100-120 мільйонів і дадуть поважні лишки на експорт для поповнення харчового баллнсу, в першу чергу Европи.

На цім тлі розглянемо далі питання /проблеми і завдання / української суверенної економічної політики/ зокрема в сільському господарстві - в першу чергу, бо країна, яка не має суверенного сільського господарства - не має суверенної економічної політики взагалі.

- - -

КУДИ ЙДЕ ПОЛЬЩА

Через 30 років по скасуванні Гетьманської України впала в розборах Польща, ставши більшістю своїх етнографічних земель , як і Україна, московською провінцією. А через 20 років по упадку Української Народньої Республіки впала на наших очах поволення Польща. Політика Андрусова, поділивши Україну між Польщею і Москвою, допомогла останній виросги коштом України на потугу; ця ж політика, повторена в Ризі /1921 р./, довела до подібних наслідків. Польща, яка колись, а в нашому столітті ще недавно , допомагала ростові московської великодержавности, тепер опинилася /як і колись/ в осередку натиску цієї великодержави. Чи керманичі польської політики останніх десятиліть мали на увазі небезпеку, яка загрожувала зі сходу? Чи тепер польська громадськість в Краю і закордоном зробила правильні висновки з науки, яку здобула Польща за останні роки?

Відповідаючи на ці питання, спинімось спершу на поглядах польської людности на Україну в часи між двома світовими війнами. Без перебільшення можна сказати, що в польській громадській думці панував дух негативного ставлення до України як історичного, культурного та політичного явища. Польське виховання з містичним звеличуванням панування шляхти виплекало засліплений націоналбний егоїзм, що не хотів бачити ні порожньої легкої експансії на Україні в давньому минулому, ні трагічних наслідків такої політики для самого польського народу. Легенда про те,що нібито Польща буде носієм культури на сході, немов би вона була передмур'ям християнства; переконання в тому, що історія Польщі була повна лише шляхетних поривів і що лише злі сусіди довели її до упадку - полонило так польські уми, що з того зачарованого кола самозакохання вони не в силі були вийти.

Цікаво було слідкувати, як реагували польські студенти на критичну оцінку містичних догм такого гатунку в процесі викладів історіософії Польщі, що йшли в програмі дипломатичних студій Львівського університету перед другою світовою війною. Міркування професорів, між іншим доцента Ханке, що ішли врозріз з канонами історичного самопочування польської молоді, приймала вона з такою ворожістю, що викладачі вважали за відповідне подавати свої критичні висновки дуже обережно, із застереженням, що це їхня приватна думка, якої вони нікому не накидають - зі страху, щоб не стати об'єктом сильного обурення слухачів.

Цей відомий терор національно-розегзальтованої польської юрби виключає також всякий тверезий польський голос в українській справі /очевидно, якщо б він появився/, засуджуючи його заздалегідь на стероризування. Так, напр., в одному концентраційному таборі, в якому самі умови сприяли вільному обміну думок про минуле і майбутнє українського і польського народів,найшлися з-поміж поляків лише нечисленні одиниці, які вміли політично підійти до цих справ і визнати, що доля Польщі найтісніше пов'язана з долею України і що польська політика щодо України була хибна. Переважна більшість стояла на дотеперішніх непримиренно ворожих позиціях, вважаючи, що нищення України - це найкращий засіб польської політики, а фізична ліквідація українських політичних в'язнів поляками в німецькому таборі - це найкраща прислуга для української справи, на яку польські в'язні можуть і повинні в цих умовах спромогтися. Та найсумніше було те,

що ті одиниці з-поміж поляків, які бачили всю трагедію такого ставлення до українців, були безсильні проти заілости польського табфрового загалу. Ця ілюстрація хай послужить для зрозуміння цілковитої психологічної нездібности поляків позитивно трактувати Україну і українців.

Психологічну ворожість проти України обгрунтувала польська народня демократична партія. Ідейні напрямки такого обгрунтовання, вироблені ідеологом цієї партії Романом Дмовським, дотримувались традиції Андрусова і Риги. Цілковите заперечення прав української нації на самостійне життя і сталий поділ українських земель між Москвою і Польщею - стали основою польської політичної концепції щодо України. Бо вона, хоч фірмована націонал-демократичною партією, фактично давала програмні напрямки всієї польської громадсько-політичної думки і була рушієм практичної дії всіх польських політиків. Інші концепції були половинчасті і дуже несміливі. Читаючи передвоєнний польсько-українский бюлетень, який видавали нечисленні польські одиниці, що щиро чи нещиро хотіли дискусією вирівняти шлях до порозуміння між обома народами,- не можна було позбутися враження, що саму суть справи вони обходили далеко і, говорячи модерним політично-дипломатичним стилем - "не хапалися бика за роги". В усіх спробах ревізії польських позицій щодо України відчувався брак щирого, ясного і рішучого підходу до справи. У всіх ніби конструктивних міркуваннях була половинчастість, виразником якої був антагонізм Дмовського в польській політиці . Захопивши галицьку Західньо-Українську Народню Республіку,Польща, на чолі якої стояв тоді Пілсудський, дає короткотривалу допомогу Українській Народній Республіці під проводом сл.п. Петлюри в боротьбі з большевицькою Москвою. Але незабаром розриває союз, заключає сепаратний мир у Ризі і ділиться українськими землями з Москвою. Прикрашуючи розчарування відповідальних діячів УНР фінансуванням їхнього животіння, що з погляду польської політики було забезпеченням на своїй стороні карт до евентуальної дальшої гри на сході, Польща - аж до днів свого упадку трималася офіційно напрямних ризької політики; західньо-українські землі трактовано як невід'ємну частину Польщі і завданням польської внутрішньої політики було надати їм польский характер. У цьому всі політичні партії були згідні. Різнилися лише трохи думками про методи, які є найкращі для скоршого осягнення бажаного стану. Коли народні демократи були за явну денаціоналізаційну політику, пілсудчики вважали більш доцільним - відомими волинськими експериментами довести до симбіози українського елементу з польською державністю. На ділі йшло оформлення поглядів напрямку народньо-демократичної рецепти: нищення українського культурно-господарського життя та ліквідація духовної окремішности і політичної свідомости української людини. Така була практика політики Польщі щодо України. В теорії признавали офіційні чинники /які, як відомо,від 1926 року рекрутувалися виключно з рядів прихильників Пілсудського/ право України до самостійного життя десь там за Збручем,а доказом такого платонічного українофільства мала бути скупа фінансова допомога колишнім політикам і урядовцям УНР, які за таку ціну толерували ризький договір, не розриваючи формально союзу з Польщею.

Виключаючи українські справи із поля своєї діяльности , польська політика цілковито визнавала советську дійсність. Визнавши право большевицького імперіялізму на українській землі

за Збручем, Польща офіційно не лише дала апробату для всіх експериментів, які там відбувалися, але дала можливість утриматися і скріпитися йому у великодержавну потугу. Вже незабаром, не перший раз в історії, Москва стала смертельною загрозою для існування польської самостійности, а можливо польського народу взагалі. Чи польська громадська думка і польські політики уявляли собі небезпеку, яка висіла над Польщею?

Без сумніву, поляки були свідомі труднощів ситуації, створеної географічним положенням Польщі між Німеччиною і Москвою, та цілий час готувалися до тяжкої проби, яка чекала молоду державу на випадок конфлікту. Одначе, робили дві помилки: недоцінювали зовнішні сили, прихильні і неприхильні до Польщі, а переціннювали власні сили.

Польща була зв'язана на життя і смерть з версальською системою, якій політично завдячувала своє відродження і від якої надіялася мати підтримку. Не так віра в допомогу Ліги Націй, як надії, покладені на реальний інтерес західніх великодержав - Франції і Англії - підтримувати самостійне існування Польщі як контрагента для протинімецької і, евентуально, протисовєтської політики - підтримували віру в корисну для Польщі міжнародню ситуацію, на яку завжди можна розраховувати. Цей оптимізм в оцінці стійкости версальської системи і переоцінка реальних сил держав, які за цією системою стояли - в немалій мірі спричинилися до легковажного напрямку польської політики до інших сумежних держав і народів, що могли б відограти певну ролю на випадок загрози для Польщі із заходу і сходу. З литовською і чеською державами була Польща в затяжному конфлікті; не зуміла вона конструктивно вплести в систему своєї безпеки українську і білоруську частини народів, що були в її державних межах. Ця короткозорість, що виявилась яскраво у спільних з Німеччиною ворожих діях проти Чехо-Словаччини за рік перед німецькою агресією проти самої Польщі, довела до того, що на теренах зудару, на просторах середньої і східньої Европи, Польща не мала жодного союзника. Повне осамітнення між сусідніми народами, які хоч були загрожені чи гноблені тими самими імперіялістами, проте не могли знайти спільної мови з польськими колами через уперте негативне ставлення їх до життєвих інтересів цих народів.

Недооцінювання важливости сил сумежних держав і потенціяльних можливостей сусідніх народів скріплювала, побіч віри в могутніх приятелів на заході, віру у власні польські сили. Манія великодержавности, до якої в очах провідних кіл і загалу доростала Польща, маючи формально понад 30 мільйонів населення, була така загальна, що уряд почав, не оглядаючись на своїх протекторів, пускатися на політику великого стилю. Відступила від міжнароднього зобов'язання відносно національних меншостей, заключила пакт неагресії з ізольованою в той час Німеччиною, а проти Чехо-Словаччини, Карпатської України і Литви виступила агресивно. А було це тоді, коли, як ми тепер вже знаємо, доля Польщі була вже вирішена.

Отже, хибна оцінка міжнародньої ситуації, брак союзників і симпатій серед сумежних народів, переоцінка можливостей на допомогу далеких політичних приятелів і насамперед нерозуміння безнадійности ситуації між двома імперіялізмами, а переоцінені власні сили не могли бути поважною охороною від них - все те кинуло Польщу у вихор, з якого до цього часу поляки практично не можуть і внутрішньо неспроможні вийти. Не дамо не лише свого одягу, але навіть ґузика - таке було наставлення і віра. Але дали все, а могли втратити навіть свою народню субстанцію, коли б німці довше втрималися.

Та крім великого психологічного потрясення, коли на очах вифантазована польська "потуга" розлетілася, як хатка з карт, легковажність в політичному думанні поляків залишилася незмінною. Між розпучливою розгубленістю в часи розгрому німцями просвічували рештки оптимізму, коли поляки в советських частинах, переходячи державні кордони хотіли бачити союзників. Ці фантастичні міркування, що Польща є буфером між двома великодержавами, які з крайньої необхідности будуть одна перед другою підтримувати Польщу, щоб утримати стан взаємної ізоляції - були для поляків запорукою своїх марних надій. А вже зовсім безнадійною політичною ілюзією поляків була віра в те, що друга світова війна ведеться за існування Польщі. Ця ілюзія стане нам зрозумілою, коли усвідомимо собі, як близькою до туманної містики була манія - Польща є хрестом народів. В одному і другому випадку Польща мала б бути осередком світових подій! В такий дешевий спосіб національна гордість знаходила своє заспокоєння. Цей самообман не лише підтримував національний патос, а й спонукав польську інтелігенцію брати масову участь в патріотичному підпіллі, яке одна поперед другої розвивали, і це треба їм признати, всі польські партії. Одначе підпільний рух не спричинився до тверезої оцінки ситуації і її перспектив. Поляки жили надіями, що Польща має гарантії Англії, яка для оборони Польщі вступила у війну, має в Лондоні еміграційний уряд і десь еміграційну армію, а тому треба лише терпіння, щоб дочекатися нового відновлення Польщі зусиллям цілого світу.

До якого сліпого кута завела поляків їхня вузька і одночасно оптимістична політична ментальність - найкраще свідчить варшавське повстання. Воно було обгрунтоване як відблиск фікції, що Польща є буфером між Німеччиною і Москвою, з одного боку, а з другого - в оптимістичнім припущенні, що Москва є лояльним партнером західніх держав, які з крайности, як випробувані приятелі Польщі, змусять Советський Союз до пошанування її суверенности.

Для поляків це був зрозумілий акт зголошення суверенних прав господаря до земель, на яких вели бій чужі імперіялісти, відомі зі свого негативного ставлення до польської державности. В цім сенсі має варшавське повстання певні аналогії з проголошенням відновлення української державної суверенности 30.VI.41. Але у нас, маніфестуючи суверенні права українського народу, боротьба провадилась одночасно проти обох окупантів. А польські політики дались заманеврувати в невигідну позицію однобічної боротьби - лише проти німців, надіючись, що Советський Союз поневолі згодиться з доконаними фактами. Тим часом сподіваний союзник зі сходу з жорстокістю і садизмом вичекав, поки німці здушили повстання, і за одним махом зліквідував не лише політичні позиції лондонського польського уряду, а й узагалі знищив самостійницькі польські сили.

Так Польща знову стала іграшкою між двома ворожими силами. Хоч по негативному наставленні Советського Союзу до Польщі в 1939 році можна було сподіватися лише такого, а не інакшого, розвитку подій. Ціла політика советів щодо Фінляндії, балтійських держав, а особливо до України, могла навчити кожного, що Советський Союз не стерпить у своєму оточенні ніякої самостійної держави. Лише польські політики продовжували марити вигідними ілюзіями, надіючись, що Москва виказе поміркованi погляди в політиці до Польщі, а західні алліянти зможуть успішно впливати на користь самостійности Польщі. Та незабаром довелося їм пережити велике розчарування.

Москва не мала навіть на думці резигнувати з активного втручання у внутрішні польські справи, а Англія, що верантувала передвоєнне становище Польщі, пішла на уступки доконаним фактам, вдовольняючись формальними запевненнями про збереження демократичних свобід на теренах нової Польщі. В такій трудній і несподіваній ситуації, коли Англія відмовила активну підтримку самостійницької політики лондонського польського уряду, доручаючи йому взяти участь разом з представниками советських польських ставленників в т.зв. уряді національної єдности, польська самостійницька думка, зорієнтована до цього часу виключно на Англію, розгубилася між вірою в евентуальну інтервенцію західніх потуг в майбутньому і надією, що при всіх труднощах можна буде в наполовину советській польській державі втримати патріотичні кола при частковому керуванні польськими справами; використовуючи можливості, які будуть давати прийняті Советами і їхніми польськими експонентами міжнародні зобов'язання – допускати вільну опінію та вільними виборами настановляти уряд. Міколайчик, кол. прем'єр польського лондонського уряду, вертається з деякими однодумцями з еміграції до краю для того, щоб, використовуючи ці формальні можливості, зберігати національний зміст і обстоювати політичну самостійність Польщі. Більшість еміграційих політиків, слушно недовіряючи Москві, стає в опозицію до цілої нової польської дійсности, співчуваючи зрештою неофіційно безвиглядним зусиллям Міколайчика.

Ми, маючи багато більший досвід у боротьбі з підступом большевицької Москви, пережили вже щось подібне до Міколайчикового періоду. В добу українізації багато українців надіялося, що при всіх обмеженнях можна буде в Советській Україні утримати український зміст, розбудувати культуру, а політичні умови переформувати поступово в спільній еволюції, яку перейде цілий Советський Союз. В такій вірі багато політичних емігрантів /згадати хоч би Грушевського/ вернулося на батьківщину. Та незабаром так жорстоко затиснено можливості вільного розвитку, що довелося всім визнати, що в советській дійсності немає місця для національного життя ніякому народові. І теперішні ознаки політичної і культурної автономії Польщі – це фікція, за якою криється насильне обмосковлення під фірмою соціялізації.

Такий період обдурювання з допущенням деяких можливостей праці для батьківщини переживає тепер Польща. Але те, що Москва захопила в свої руки, вона буде асимілювати систематично своїми випробуваними засобами. Польщу чекає доля всіх советських республік, згідно з формулою: "Національна формою, соціялістична змістом". Польщу це не включено формально в склад Советського Союзу, збережено деякі форми карткової самостійности, але організація внутрішнього життя так проходить, що вже самим полякам просвічує думка, що теперішне становище Польщі – це переходовий період до "добровільного" /вже цілком повного/ об'єднання в советську систему, з її політичним, національним, соціяльним і особистим поневоленням.

В цій тяжкій ситуації даремно намагаються самостійницькі польські кола політичними, культурними і релігійними засобами втримати національний етос. Побіч явного і маскованого насильства негативну ролю в поборюванні вільного національного духу відограє велика кількість переконаних советофілів, які разом з кон'юнктурними попутчиками доводять внутрішне життя до цілковитого розвалу. Дуже цікаво, що в час німецької окупації / за винятком великої маси польських фольксдойчів/ польський загал, підтримуваний ілюзіями, займав виразно ворожу протинімецьку

поставу; большевикам так легко вдалося, завдяки своїй зручній, ехидній і одночасно жорстокій політиці, знівечити недавні загально-патріотичні настрої та довершити такий глибокий розкол. По боці теперішнього просовєтського уряду опинилися /побіч різних невідомих раніше ставленників Москви/ дуже багато визначних польських громадян - відомих патріотів. До цього часу поляки чванилися, що вони не видали жодного Квіслінга. Чимала кількість зрадників польської самостійности і свободи народів взагалі пішла тепер на московську службу, про це довідається світ ще в свій час.

Перед очима кожного, що знає методи большевицького режиму, ясним стає шлях розвитку, яким піде Москва. Польські політики в краю і закордоном, за малим винятком тих, що починають розуміти ситуацію, не покидають ще ілюзорної надії на щасливий розвиток внутрішньої польської ситуації. Чекають вільних виборів, до яких зобов'язаний теперішній уряд, чекають на оформлення легальної влади. В очікуванні цього щасливого часу проголошено гасло: Ніякими гострими оборонними засобами не давати приводу теперішній польській владі застосовувати масових репресійних акцій. Нарід має як лан збіжжя триматися цупко корінням землі, схилятися перед ворожими затіями, але не падати й не давати себе викорінити. Національні сили, біологічний склад і свідомі елементи мають бути збережені.

Розуміючи цю тенденцію, не можемо не завважити помилковости такого рецепту. Большевики виробили цілу систему пляномірного зломання всякого можливого опору іхній політиці, змагаючи етапами до створення з усіх поневолених народів остаточного продукту - одного совєтського народу. Протягом цілого часу існування большевицької імперії, а також на наших очах у захоплених в останній час країнах, большевицька винищувальна політика скеровується насамперед проти тих верств, середовищ, груп чи політичних партій, які активно чи пасивно ставлять найбільший опір большевицьким плянам, звертаючись потім проти менше опірних сил, на комуністичних краєвих фракціях закінчуючи. Групи найбільше ворожі імперіялістично-тоталістичним затіям винищуються часто при допомозі інших етнографічних сил в середині даної суспільности. Далі приходить черга на слабші середовища /наприклад, селянство/, а закінчується на місцевих комуністах, які часто нездатні зрозуміти, що національність іхньої культури чи самостійність іхніх держав є лише "по формі". Народній, робітничий чи вітчизняний фронт боротьби проти фашизму і реакції, потім революційний, ідейний і вислужницький большевизм проти опортуністичного міщанства, аж до кривавої чистки серед місцевих комуністів - це вторований шлях большевицького режиму для вирівнювання поглядів до того часу, поки не створиться один совєтський нарід - обмосковлена безвільна маса рабів в руках комуністичних можновладців.

Це шлях промощування і закріплювання тотальної большевицької системи, цей шлях не мине й Польщу. В сучасний момент найбільші репресії спрямовані проти польських підпільних сил, які найбільш рішуче і відверто ведуть боротьбу проти поневолення. Одночасно ведеться кампанія проти однодумців Міколайчика, обвинувачуючи їх, з одного боку, як агентів західніх держав, з другого - обвинувачуючи їх за зв'язок з підпіллям. Нема сумніву, що незабаром настане масова розправа з цими самостійницькими колами; потім така ж доля чекає тих, що щиро чи нещиро примирилися з таким станом, переконуючи себе, що опортунізм - це єдина дорога

в таких умовах хоч частково втримати культурно-національні цінності. Потім будуть зліквідовані всі ідейні прихвостні всіх кремлівських можновладців, коли вони не покажуть себе цілком відданими, коли ж будуть беззастережно вислуговуватися - відійдуть в непам'ять, щоб звільнити місце ще відданішим, вірнішим і більш заслуженим у створенні одного советського народу.

Перед такою перспективою марна й надія на те, що опортунізмом, непротивленням злу, еластичною податливістю на натиск - можна оминути заздалегідь вирішену долю. Лише героїчна постава, категоричне " н і " і згуртування сил до рішучої боротьби - це єдині можливі засоби, що лишилися польському народові. Йдучи таким шляхом, польська політична думка легко знайшла б зрозуміння, що єдиний спільний фронт усіх поневолених народів є найкращим засобом дійового вкладу для створення власної долі. Москва переважно тим сильна, що завоювавши колись Україну, стала такою потужною силою, що легко вдавалось їй і вдається ще дотепер поневолювати один нарід за другим, кожний окремо і по черзі, вживаючи кожного разу цілий потенціял усіх поневолених народів проти народу, на який прийшла черга поневолити. Коли б усі поневолені народи одночасно на всіх завойованих теренах стали до боротьби, тоді підвалини большевицької імперії були б в основному підірвані. Не виключене, що навіть московський нарід, який також має тиранії досить, можливо частково включився б до свободолюбного фронту народів. В цій концепції було б почесне місце також польському народові, коли б він схотів стати на власні сили і на солідарну і дружню співпрацю з усіма поневоленими народами в боротьбі за свободу.

Але до цього часу провідні польські кола роздвоєні: одні орієнтуються на Москву, тобто на можливості, які на їх думку існують під її опікою, другі вичікуючи кон'юнктуральної допомоги західніх потуг - беззастережно відкидають всяку можливість відновлення Польщі власними силами, не оглядаючись ні на яку допомогу, яка може прийти, але може й не прийти, і не зважаючи на терор, який ніколи через покірність не буде меншим. Теперішні випадкові акції польського підпілля не базуються на широкій і обдуманій концепції польського проводу. Це рештки того руху , який за благословенням західніх потуг, під омофором лондонського уряду, підбадьорюваний членами і відпоручниками цього уряду в край, розвивався в оптимістичних перспективах швидких успіхів та недалекої остаточної перемоги. Рештки цього руху, пошишені тепер самі на себе, мають деяке усвідомлення спільної боротьби всіх поневолених Москвою народів, мають також зацікавлення в діловій співпраці на окупованих землях, але вони становлять меншість. Більшість польського громадянства схиляється по волі чи по неволі на Москву, інші на західні великодержави.

На останніх орієнтується переважно і беззастережно польська еміграція. Вона тепер, коли чимало давніх запеклих противників в краю зревізували свої погляди до українського народу, є в більшості своїй головним носієм фантазій про історичну Польщу. Польські репрезентаційні кола на еміграції поставилися до тимчасового і часткового порозуміння, заключеного в краю між українськими і польськими чинниками, стримано, не признаючи серед найзагальніших постанов співпраці, що зрештою зовсім не вирішує спірної справи кордонів, такої самозрозумілої справи , як пресове замирення. І тоді, коли в українській пресі не появлялися цілими місяцями ніякі навіть натяки на спірні справи і ганебні дії поляків у недавньому минулому, промовчується вислуговування поляків перед німцями в Галичині і в Комісаріяті України

де при іхній допомозі німці організували апарат експлуатації; не згадується про ганебну злосливо-шкідницьку діяльність численних польських фольксдойчів; не обвинувачується загал поляків за різню українського населення на Холмщині; не обвинувачується поляків у співпраці з гестапом і НКВД, яку проводили численні польські одиниці з наміром нищити чужими руками українських самостійників; навіть не висвітлюється вислужницької роботи теперішніх органів польської влади, яка часто переводить знущання при насильному виселенні українського населення з західніх українських земель і т.ін. Залишаючи минуле і не роз'ятрюючи трагічне сучасне в очікуванні взаємного порозуміння і співпраці для спільного добра, в цей тяжкий час польська громадськість раз-у-раз алярмується справою Львова, очорнюється наша визвольна політика і навіть наша теперішня боротьба , яка приносить користь також і для Польщі.

Польським еміграційним імперіялістам, яких очевидно нічого не навчила нещаслива доля останніх подій, сниться Ягайлонська Польща. Інструментом здійснення такого сну є інтермаріюм, конфедерація народів від моря до моря, очевидно під проводом Польщі. Зрештою поляки висувають таку концепцію не як творчу програму спільної боротьби за спільну мету, а як плян побудови взаємин між народами по розвалі большевицької тюрми, доконаного, очевидно, кимсь іншим - не поляками. В цій констеляції Польща, що, за словами самих поляків, ніби "завжди була надхненням народів" - мала б відограти центральну провідну ролю. Одначе до неі вона не є підготовлена не лише тому, що в теперішній ситуації призначено Польщі ії еміграційним проводом ролю пасивного об'єкту чужої інтервенціі, але також і тому,що польська політична думка не стоіть морально на такій висоті , якоі вимагає сучасне життя від провідного народу. Давно заяложені фрази в роді: " за нашу і вашу свободу","вільні з вільними, рівні з рівними", "польська прославлена лицарськість і почуття такту" - не забувають подавати разом з історичними,господарськими і географічними претензіями до українських, білоруських чи литовських земель . Ці фрази давно є анахронізмом в наших часах і не можуть нікого довести в оману. Адже ж посилання на історію, посилання на звершені колись злодійства і насильства не можуть виправдати теперішніх бажань повторити замах на чужі землі, а господарські претензіі, себто жадоба чужих багатств і земель, не можуть служити виправданням цих претензій. З таким моральним вантажем, в часи, коли світ все ж таки шукає здійснення своіх ідеалів, Польща не може втриматися в ролі учителя і збирача народів довкруги себе. За винятком окремих осіб, залежних від польських еміграційних чинників чи одиниць, які з тих чи інших міркувань удають, що приймають фрази польських імперіялістів за добру монету,- не знайдеться жодноі поважноі групи чи середовища, яке б серйозно повірило в щирість і добру волю співжиття на засадах взаємного і справедливого визнання.

Та в найліпшому, теоретично обміркованому випадку, коли б полякам сприяло щастя, як в 1918 році, і коли б були сприятливі умови для творення якогось бльоку держав з ініціятиви поляків,- був би це дуже нетривкий інструмент для втримання політичноі рівноваги на просторах між Німеччиною і Москвою. Це було б повторенням санітарного кордону версальськоі системи,який сягав від балтійських держав через Польщу аж до Малоі Антанти.

Це було б повторенням стану з-перед другої світової війни, стану, який зовсім себе не виправдав. При перших рухах сусідніх велетнів розлетілися б усі ці буферні держави з Польщею на чолі і стали б транзитними дорогами для армій і полями для нових бойовищ.

Лише система, яка буде зв'язана з Україною, як вузловою силою, може розраховувати на сталість. Лише Україна може бути тим центром, який сполучить ланцюг держав, що тягнеться з півночі на південь з ланцюгом держав, що тягнеться із заходу на схід, від Білоруси через Україну, Дон, Кавказ і Туркестан . І тільки в такій системі може бути повалена раз на завжди небезпечна просторність і зв'язаний з цим господарський потенціял большевицької і всякої іншої імперії на сході Европи. Охорону від східньої небезпеки втримувала б Україна із сумежними державами, а Польща, маючи забезпечені плечі на сході, могла б взяти охорону від небезпеки з заходу. В такий спосіб землі між Москвою і Німеччиною перестали б бути тереном змагань сил однаково ворожих їхньому населенню і доля багатьох народів була б забезпечена.

Всі інші концепції, зокрема мрія про відновлення третьої польської великодержави коштом сусідніх народів - не дадуть миру на сході. Лише забезпечення рівноваги сил і оперття взаємин на справедливості однаковій для всіх народів, взаємне визнання і толеранція, співпраця і допомога - можуть дати триналу стабілізацію відносин. Україна, беручи свою долю в свої руки і закликаючи всі народи до спільної боротьби, простягає руку також до польського народу. Майбутнє є важливіше від минулого і,якщо буде таке зрозуміння справи також у польському народі, можна сподіватися світлої майбутности обом народам.

Чи Польща знайде цей шлях ?

\+ + + + + + +

Й. Шарай.

"НАРОДНЄ" ПОВСТАННЯ НА СЛОВАЧЧИНІ 1944 Р.

/ з нагоди другої річниці по ньому/

Хоч перед ним і після нього /словацького повстання/ були інші повстання і переорієнтації в ході війни, та словацьке заслуговує на окрему і особливу увагу - як цілком відмінне і суто оригінальне.

Восени 1943 року відбулася відома подія в Італії. Влітку 1944 року - Варшавська епопея. Зовсім інакша історія повстанського руху в Югославії/Тіто - агент комінтерну, Міхайлович - народній герой-патріот/. По-своєму зробили румуни, мадяри, болгари. Дуже "браво" повстали проти німців чехи /1945/.

Словацьке повстання особливо цікаве тим, що воно зовсім не є словацьке, отже не є народнє, а затія московських большевиків у спілці з чеськими імперіялістами, до послуг яким віддали себе словацькі комуністи.

I. Економічні і політичні відносини в словацькій державі.

Словаки мали від березня 1939 року свою самостійну державу. Не будемо тут гадати, чи довго могла б проіснувати ця держава, коли б гітлерівська Німеччина змогла закріпитися в Европі надалі, але ствердити мусимо: словацький нарід виявив абсолютну спроможність жити своїм незалежним державним життям . З певністю можна сказати, що без опіки і сторонньої допомоги словацька держава стала б другою Швайцарією в Европі. Але - підкреслюємо - і без ворожого, чужого втручання та без підривної діяльности неприхильних сусідів /і не-сусідів/. Навіть обчикрижена з півдня Словаччина змогла б економічно устояти і розвиватися.x) Відомо ж бо, що до самої большевицької окупації Словаччина /6 років/ не довозила з-за кордону сільсько-господарських товарів, довівши тим свою с а м о в и с т а ч а л ь н і с т ь . Чи не найбільш розвиненою галуззю словацького господарства було лісове господарство, але з нього Словаччина користувалася мінімально, бо весь експорт лісу монополізувала силою Німеччина за наймізернішу оплату /майже даром/. І то Словаччина жила нормальним, не злиденним економічним життям,- в десятки разів заможніше, ніж, напр., "квітуча" Україна перед війною /до 1941 р./

Щодо промислової продукції Словаччина це не була цілком незалежна від довозу. Проте частина промислової продукції була призначена для експорту /папір, цукор, вино тощо/. Та і тут по суті довіз покривався вивозом. Металюргійна промисловість /Підберезова, Зволен, Тренчин, Тернова та інші/ могли в основному забезпечити господарські потреби країни. Машинобудівна промисловість могла також розвинутися відповідно до внутрішніх потреб, маючи на те достатню базу.

Сільське господарство Словаччини високо інтенсивне. Переважна частина орної землі була власністю трудових індивідуальних господарств. Поміщицькі господарства невеликі, а тому неекстенсивні. Травосіяння доведено до меж найможливішого. Скотарство розвинене максимально. Механізація охопила не тільки поміщицькі і багатші селянські господарства /"седляки "/, а майже

x) Найурожайніша чорноземна рівнина відійшла була до Угорщини.

всі без винятку і двори. Всі села /не тільки міста/ повністю електрифіковані. Електрична енергія стала механічною енергією в кожного доброго господаря - великого чи малого /молотарки , січкарні, млини тощо/. Словацький селянин в три - п'ять разів менше працює, ніж колхозник, але в 10-15 разів заможніше від "найзаможнішого" колхозника живе. Словак не знає чорного хліба взагалі, навіть не міг вірити, що можна їсти чорний хліб. Сало /"сланіна"/ в селі і в місті - як щоденна і неодмінна приправа до хліба, особливо за вином. У кожному селі є ресторан /"гостінец"/-з пивом, винами - зиму і літо не пустує. До самої боль - шевицької окупації карткова система фактично не існувала ні на харчові продукти, ні на промислові товари. Населення міст і сіл - розкішно одягалося і взувалося, особливо жінки.

Словаки хваляться, що вони не знають війни на Словачині 400 років. І це видно. Видно не лише по достатку в їжі та одязі, а й високому рівні побуту: мешкання не тільки в містах , а і по селах зразкові, розкішні.

Для прикладу кілька зразків.

У селі Лучатин /біля Б.Бистриці/, що розташоване в горах у долині коло річки Грону, середній господар має 5-7 га землі /з лісом разом/. Еміль Шеф-рапко /буд.78/ має 5 га. Родина його - дружина і донька /хвора, непрацездатна/, отже три особи. Коней не має, зате має дві корови: ними обробляє поле і має досить молока і масла. Тримає 5-6 свиней, 10 овець, повен двір птиці /гуси, качки, кури/. Хата його - 4 покої, розкішно умебльовані, багато та зі смаком оздоблені. Має добрий радіо-приймач. Сніданок, обід і вечеря - з маслом на слоті. Обід без м'яса не буває. Хліб, звичайно, лише білий. Працює небагато, майже сам /у полі/, дружина лише дома. Увечері Еміль у "гостінці" - за пивом чи вином.

Село Борова /біля Тернави/. Степан Гаічек /буд.40/ має 20 га землі, пару коней, 12 штук рогатої худоби, цілий комплекс сільсько-господарського реманенту, господарство електрифіковане. Родина - 5 душ: Жінка, мати, двоє дітей /син - 16 років , донька 8 років/. На літній сезон наймає одного робітника. Хата - 5 покоїв, повних всякого добра. В хаті чудовий радіо-приймач. Про їжу нема що й говорити. Вино на столі щодня - зранку до вечора /має гектар виноградника/. Працює небагато і нетяжко, більше відпочиває, попиваючи вино. Гроші має за худобу, хліб, вино тощо /перевертає десятками тисяч корон/. Село Рожіндоль /біля Тернави/. Батрак Х. протягом двох тижнів жнив і молотьби в заможного селянина Г. заробив удвох з жінкою дві з половиною тони пшениці. Решту часу в році - майже цілком вільний /має півтора га землі/, а тому може виходити на поденну роботу в маєтку, на бурякові плантації або стати на роботу в заводі чи на фабриці /як захоче/. Він невдоволений і радо чекає "русів".

Село Ульманка /біля Банської Бистриці/. Родина робітника Сурового. Сам Суровий /72 роки/ працює сторожем на складі паперової фабрики в селі Гарманець. Одержує на місяць 1 200 корон. Його дружина /58 роки/ на тій же фабриці працює /рахує пакунки паперу/ і заробляє від 1 000 - 1 800 корон на місяць. Мають безплатне мешкання з двох кімнат і кухні. Витрати на харчування /перед повстанням/ становили у них від 500 до 700 корон на місяць. Дуже радо вітали "русів", а портрет Андрея Глінки - був поряд з іконами. Тим же "русам" тільки й говорили : "Отец народа, наш драгі Андрей Глінка".

Місто Банська Бистриця. На передмісті мешкає власник невеличкої мебльової фабрики /виробляє стильову меблю/, має 20

робітників. Живе розкішно. При зустрічі з "русами" - пускає сльози, приговорюючи: "Ах, я відім правдівих русов, ах, велькі рус, справодліви рус". Оповідає, що за русофільство він багато натерпівся. Був радий, що його мрія - дочекатися русів - нарешті збулася. Яскравою ілюстрацією до того, який був на Словаччині взагалі добробут, можуть бути плякати в містах і на селах із зразками одягу та взуття, з адресами найближчих пунктів, де все те шиється, списані всі стіни і паркани вздовж усіх шляхів:

- Nehera robi šaty dobre.
- Odev vzorny šyje Rolny.

На плакатах Баті напис: - Naš zakaznik - naš pan.
А в Братиславі над найбільшим взуттєвим магазином Баті - величезними елюмінованими літерами над дахом ваблять око ті ж слова. Усі склепи - повні всякого краму. Усе без ніяких обмежень. Харчові магазини - повні всякої всячини, на базарах - ще дешевше, ніж у магазинах. Хто потрапляє бувало на Словаччину - а це було переважно в 1944 р. і на початку 1945 р., - то перші дні і тижні сам собі не вірить, де він є: все видається як сон після тої дійсности, що була в усій Европі в ті часи.

– – –

Урядовою і провідною політичною силою була Словенска Глінкова Людова Страна, політична партія, духовим батьком і засновником якої був "Отец народа Андрей Глінка". Провідником її по смерті Андрея Глінки /1938 р./ став священик др. Йозеф Тісо /Андрей Глінка був теж священик/. Прогресивна молодь гуртувалася в організації "Глінкова Младеж" /Глінкова молодь/. Від 14 березня 1939 року Словаччина стала самостійною державою, як Словацька республіка /з виборним урядом/. Др. Й. Тісо був незмінним її президентом. Увесь нарід називав Тіса "наш Йожо". А режим був такий, що жодного смертного вироку до путчу не винесено. А після путчу смертні вироки винесено лише на тих, кого на Словаччині не було. Словаки самі себе питали: "А що Йожо зробить, як ті "покарані" повернуться на Словаччину. І самі ж відповідали: "Звичайно - помилує".

Словацькі жандарми - це янголи в порівнянні з усякою поліцією поза Словаччиною. Вони не були озлоблені ні на кого, бо їх ніхто не озлоблював, позбавлені почуття ненависти. Найсуворішим словом жандарма було: "не слободно". Але й після цього той же жандарм міг сказати: "Робте чо хцете, але я не можем вам тего радіть"... /це до втікачів/.

Одне слово - побожна людяність. Така і вся Глінкова Гарда, яку теперішні господарі Словаччини називають фашистівською. Такий же був "фашист" священик Тісо - "наш Йожо".

Хоч тепер і переслідують діячів Словацької Держави, проте ж республіку, так як і її уряд, визнали були не лише західньо-европейські та американські держави, а й Москва. До німецько-советської війни Москва мала в Братиславі свого амбасадора з Пушкіном на чолі x). Та нічого й дивного в тому немає, хоч Москва й мала урочисті зобов'язання перед Чехо-Словаччиною /пакт взаємодопомоги, військової навіть/. Та такий же пакт вона мала з Польщею, а проте розбирати Польщу на частки Гітлерові помагала. Чом же вона не могла помогти Гітлерові окупувати й Чехію та Моравію, ліквідуючи тим самим існування цілої Чехо-Словацької Держави?

x)Цей Пушкін - жид, отже нічого спільного з родом поета не має.

Та, як згодом виявилося, не сидів даром зі своїми енкаведистами в Братиславі. А руку мав він тут вільну. Добрі і наївні словаки дозволяли йому вільно їздити по всій країні і навіть виступати на велелюдних мітингах, зноситися "приватно" із словацькими комуністами.

А так зв. "тісовський фашистовський режим" не переслідував жадного комуніста, більше того – ті комуністи лише за Словацької Республіки вийшли в люд і займали визначні пости в урядах /Гусак, Шмітке та інші/.

Року 1941 Гітлер змусив словацький уряд підписати приєднання до пакту Трьох. Тим самим змусив і Словаччину вступити у війну по стороні Німеччини /як і Фінляндію та інші країни/ Тісові вдається, однак, звести ту участь до мінімуму - участь у війні для видимости і лише п р о т и б о л ь ш е в и к і в. Так і було. А після Сталінграду словацького війська і зовсім вже не було на східньому фронті: все воно було дома, на Словаччині, і пильнувало своїх кордонів та стояло на сторожі безпеки в середині своєї загроженої чужою агентурою держави.

Аж ось у серпні 1944 року сталося, не зважаючи на все це, т.зв. народне повстання на Словаччині – повстання проти власної держави і рідного уряду. Дивно, але факт; в цьому і полягає оригінальність цієї події.

2. Передумови, грунт і спонуки повстання.

Деякі передумови для такого дивного повстання були підготовлені ще діяльністю того ж Пушкіна. Від червня 1941 року до пізньої осени 1942 року діяльність тих темних сил на Словаччині зовсім була завмерла, бо становище СССР було цілком безнадійне, отже і безперспективною стала діяльність упряженої в протидержавну роботу агентури. Лише з весни 1943 року "подземне гнуте" /підпільний рух/ починає поступово і несміливо ожи - вати й окрилюватись.

Німецькі невдачі і лише відступ – це вирішальні передумови для віднови ворожої підпільної діяльности в Словацькій Республіці.

Грунтом, що улегшив і уможливив чужій агентурі розбурхати словаків і штовхнути на повстання, були такі факти:

1. Словаччину скоро чи пізно мали окупувати німці. Така невтішна перспектива лише підсилювала і підігрівала загальну і осмислену ненависть словаків до німців. Уряд Тіса вже не міг увійти в такі зносини з чужою силою, щоб запобігти німецькій окупації. Тож логічно та місія припала опозиційному елементові, тобто насамперед комуністам і прихильникам Чехо-Словаччини, а це значить – кон'юнктуристам.

Ненависть словаків до німців розвинулася в наслідок відомої гітлерівської політики до слов'ян взагалі. Відомості про панування німців на Україні, в Білорусі та інших слов'янських країнах були речевими доказами відомої з теорії політики німців щодо слов'ян. Це переконувало словаків, що нічого кращого не можуть від німців сподіватися й вони.

2. Суцільний німецький відступ віщував скорий кінець гітлерівської Німеччини. Пропаганда віднови Чехо-Словацької республіки /як меншого зла для словаків/ не була надто чужою для пересічного словака, який уже встиг забути трохи хазяйнування чеських націонал-соціялістів на Словаччині.

3. Схильність словаків іти за слов'янофільськими кличами, з якими і пішли туди большевицькі агенти та чеські під'юджувачі / в Чехії вони цього не робили, не провокували чехів на повстання/. В большевиках вбачав пересічний словак звичайних р у с і в ,

бо справжньої суті большевизму не знав: протибольшевицької пропаганди на Словаччині майже не було. А зміст дуже слабої словацької антибольшевицької пропаганди в дечому збігався зі змістом німецької пропаганди, а це найбільше засуджувало словацьку пропаганду на неуспіх. А н а й г о л о в н і ш е , що рішуче робило безуспішною словацьку урядову протибольшевицьку пропаганду, так це союз і дружба Англії та Америки з Москвою та прихильний тон англо-американськоі пропаганди щодо СССР. Це найбільш дезорієнтувало невйробленого політично пересічного словака. Наївний словак, навіть непересічний /офіцери, урядовці/ міг вірити, що коли і не було в СССР все гаразд,- монопартійний, диктаторський режим, колхози тощо, - то все те змінилося на краще під впливом всесильного тиску Англії та Америки. Тут зашкодила віра в Англію і Америку та брак своєі твердої і послідовноі політичноі лінії, незалежноі від чужого сильного "дяді".

4. Схильність біднішого селянства і робітників позитивно сприймати облудні большевицькі гасла про рівність/ в даному разі в новій Чехо-Словаччині./

5. Нарешті дуже сприятливі умовини на Словаччині для партизанщини в лісистих горах, куди йшли не тільки словаки, а й утікачі з Німеччини - росіяни та інші народи /французи, поляки тощо/, цілком безпечно почуваючи себе там.

Безпосередньою спонукою для армії стати по стороні повстання були спроби німців /переговори з урядом Тіса/ кинути знову словацьку армію на східній фронт. Хто знає, як хотіла та армія воювати взагалі, той зрозуміє, чому вона так легко пішла на спокусу недорогим коштом скінчити війну /повірили військові,що німці не спроможні вже будуть нічого вдіяти проти неі і проти червоноі армії./ Тому навіть сам міністер оборони ген. Чатлош перейшов на сторону повстання із іншими офіцерами міністерства оборони. Це вже була, як для словака, велика, хоч і наівна,сміливість. Та не була наівна Москва: вона йому таки не повірила,а тому що він ій ні для чого не був потрібний - стерла і слід по ньому.

Та самі словаки ніколи не наважились би на повстання, перебуваючи в німецькому кільці, бо самі на це не мали ні сил, ні конечноі потреби. Так вони виявили лише податливість і стали жертвою большевицько-чеських інтриг і обплутування.

3. Початок і перебіг повстання.

Режисери "народнього" повстання прилетіли з Києва / Святошин/ і розпосілися в найголовніших осередках партизанських скупчень 15 і 16 серпня 1944 року. Приіхали з готовими плянами зі штабу генерал-полковника Строкача /головний штаб партизанських дій на заході/. За центр повстання обрано обласне місто /жупний центр/ Б а н с ь к у Б и с т р и ц ю . Через опановану радіостанцію в цьому місті оголосили 29 серпня 1944 року заклик повстати до цілої Словаччини /Чехію не закликали/, повстати проти "фашистського" режиму Тіса - за віднову Чехо-Словацької республіки. Проголошено від імени чехо-словацького уряду, що ніби надіслав до Банської Бистриці своіх представників з Лондону, де тоді перебував Бенеш зі своім урядом. Урядовим органом на "ослободенє узємє " проголошено Словацьку Народну Раду, на чолі якої став ГУСАК, а на чолі словацької комуністичної партії - ШМІТКЕ. Про цих тільки і чути було. Інших партій не популяризувалося, лише скромно виявили себе соціял-демократи, що видавали потім часопис "Час".

Хвиля повстання прокотилася по всій країні. Але найсильніше почували себе повстанці лише в центральній частині Словаччини - в горах. В Братиславі стався лише невеликий бунт, що його скоро погасили, в Тернаві повстанці утрималися кілька днів і то не опанували міста, а в Пряшеві кілька годин потривала перестрілка. Отже на сході і на заході країни повстання не вдалося, тому за кілька днів кордони його стабілізувалися так: Попрад, Спішська Нова Весь - на сході, Святий Криж, Жиліна - на заході. За тиждень-два кордони ще дуже звузилися.

В усіх містах і містечках, що їх встигли хоч на пару днів захопити партизани, відбулися арешти і розстріли найвизначніших гардистів /члени Глінкової Гвардії/, попризначувано нових урядовців і понаставлювано т.зв. н а р о д н і в и б о р и /комітети/.

Армійські частини в перші дні були невтральні, потурали повстанцям своєю пасивністю. Армія, щоправда, і не мала що робити, аж поки підійшли німецькі частини щільно до встабілізованих меж опанованої повстанцями території. Тоді вона /армія/ разом із партизанами зайняла оборону. Перші два тижні німці не починали наступу взагалі, лише стискали, де давалося без бою, поволі і нерішуче кільце повстанчої території. Так зайняли вони Попрад, Спішську Нову Весь, Левочу, Тельгарт /на сході/. Златі Моравці, Жиліну, Святий Мікулаш, Ружемберок /на заході й півночі/. Словацька армія від самого початку ніде майже не приймала боїв з дуже малочисельною німецькою армією. По відході армії мусіли відступати й партизани, хоч подекуди вони /партизани/ пробували самі тримати фронт. /Турч. Св. Мартин, Штубнянські Теплиці та ін./

Армія фактично лишилася до кінця невтральною: ні проти партизан не вступала майже ніде, ні від німців не хотіла рішуче боронитися. А вся майже армія була зосереджена таки в Центральній Словаччині. В західніх і східніх містах були лише невеликі залоги x). Видно, що чиясь рука умисне так попрацювала, що армія опинилася в самому центрі повстанчого руху. Та ж сама рука зробила і те, що республіканське управління жандармерії з підполковником Плакінгером на чолі чомусь опинилася на час повстання в невеличкому містечку Штубнянські Теплиці, 25 км від Баньск.Бистриці. Тож не диво, чому і сам міністер народної оборони ген. Чатлош опинився в самій гущі заколоту, хоч йому так і не довелося скористати із своєї відваги: міністром оборони "ослободеного узема Ческо-Словенскей републіки" Бансько-Бистрицька Народна Рада призначила майора Голіяна, піднісши його до ранги генерала.

А як ті партизани "уміли" тримати фронт - нема що й казати. Раз що майже всі рядові партизани не мали абсолютно ніякого військового вишколу, а друге - всі їх командири були не командири, а лише партійні /большевики/ "буйно преданіє" совєтські люди та запаморочені словаки, що мали ранги не вище "слободніка" /єфрейтора/. Наприклад, у бригаді Єгорова лише один словак-комуніст, що мав рангу поручника, до кінця путчу лишився при партизанах /Кунанец/, а всі до одного "слободніки" - накивали п'ятами вже після здачі Турч. Св. Мартина /22-23 вересня 1944 р./ І навіть до цього "свого в доску" словацького комуніста Єгоров не мав уже довір'я після провалу в Турч. Св. Мартині й приставив до нього комісаром свого "Ваньку", якогось Даниленка, що "почті не жил на Украіне" / 26.9.1944 р. в с. Гарманець/.

x) Словацьку невтральну армію, що лишилася поза зоною повстання, німці - окупуючи - роззброіли.

Після першого відступу армії і партизанських загонів у наслідок наступу німців на "ослободнене уземе" / здача Турчанського Святого Мартина, всієї Турецької долини, Тельгарту, Банськ. Шавніци, Св. Крижу, Крупіни, Оремлизу тощо, суперечності між фактичними двома военно-політичними фронтами загострилися до краю і виразно позначилися назовні.

Один фронт - Словацька Народна Рада і армія, а другий - руські велітелі і "Ваньки" взагалі, словацька "луза" /шумовиння/ і жиди та цигани. Словацькі комуністи займали середню, фактично д в о л и ч н у політичну лінію: і з русами хотіли бути друзями і словаків боялися / армії і жандармерії - головним чином/.

До кінця вересня 1944 р. воля партизанських відділів нічим не була обмежена, дії партизанських з'єднань не були координовані, лише територ. республіки була орієнтовно поділена на сфери впливу окремих з'єднань /бригад/, хоч отамани цих з'єднань на практиці не дотримувалися тоно неписаного поділу території ,на грунті чого й поставали конфлікти-міжусобиці поміж отаманами. Найзапекліпіми суперниками були "капітан" Єгоров і підполковник Валичко / власне - Велічко/. Почалася ворожнеча із-за Тамари,x) а кінчилося містами. Усе постачання - зброї, харчів, одягу тощо - партизани організовували на власну руку і на свій розсуд. Склади зброї і обмундурования вони відвоювали від армії, гроші мали ще з Києва, а харч діставали безпосередньо від приватників, починаючи від пекарень і вкладів та крамниць і кінчаючи окремими сільськими дворами, хоч здебільшого діяли / стягали контингент/ через сільських старост та інших/.

Та під кінець вересня спромоглася армія, в порозуміння з Народньою Радою, на сміливий крок: запропонував генерал Голіян створити головний партизанський штаб, а коли такий створився - підпорядкував його штабові армії і узалежнив усю діяльність партизанського війська від штабу армії. А штаб армії, у порозумінні з Народньою Радою, видає спеціяльного наказа про те, що відтепер партизанське військо переходить на постачання лише від армії. Отамани цей жест сприйняли , як замах на їхню суверенність ,- і ще більше порізнилися два внутрішні фронти.

Партизанські велітелі /командири/ не сподівалися навіть , що словацькі чинники спроможуться на таку відвагу, тому та несподіванка ще й приголомшила їх: вони аж тепер схаменулися, де вони і що роблять. Зокрема Єгоров, що дуже був розгуляйся із своїми "Ваньками", вважав, що словацькі військові рішили приборкати партизанську братію, і чекав одвертої репресії з боку армії: він видав наказ усім своїм соратникам стерегтися армії, а сам ночував законспіровано і навіть удень виставляв для себе охорону. Страх проймав цих супчиків тим більше, що надій на прихід червоної армії не було, а німці почали з усіх боків тиснути. Армія словацька вважала за марне чинити спротив і всюди лише відступала. Партизани називали це зрадою і ще більше тої армії боялися, Страх цей ще більше посилювався тому, що партизани-словаки масово втікали до армії, де їм зразу ж видавалися

---

x) Тамара - надзвичайно красива дівчина років 20-22, що її відбив Єгоров у нім. офіцера /якого захопив путч, коли він переїздив через Словаччину автом/, в якого вона була за "головну" кольметчерку від Новочеркаська ще. Єгоров схиляв її на любов до себе, як Печорін Белу, погрожуючи розстрілом, а Велічко спритно вихопив її з рук йому /Єгорову/, видавши їй емнестію,

армійські легітимації x). Становище русів ставало просто безнадійним.

Комуністична газета в Банській Бистриці "Правда"-кілька разів пробувала "ін'єкціями" підтримати дух повстання - подавала фальшиві вістки на зразок: "Червона армія в Пряшеві" /16.9. 1944 р./

А спохватившись, що сперепляку таки перегнула, непомітно брехнула, - за пару днів надрукувала: "Черв. армія просувається на захід у напрямі Гуменного /близько 80 км на схід від Пряшева/. А ще згодом подала та ж "Правда", що червона армія у семи просмиках перейшла Карпати і швидко просувається вперед /на захід/.

А живі люди слухали радіо /Москву, Лондон та інші станції/ /кожна родина на Словаччині має радіо-приймач/ і не знаходячи підтвердження на брехню "Правди", не підносилися і не революціонізувалися, а, навпаки, вважали кампанію за скінчену, тобто програну.

Але "революція" ще мала чималу територію. Літаки вночі літали. Щос, від 25 чи 27 вересня у Банській Бистриці осіли Американська і Англійська військові місії: республіка ніби мала вже амбасадорів навіть. В цей же час з волі уряду Бенеша / був у Лондоні/ прилетів на літаку з Італії генерал - чехо-словак Вест із своєю "бригадою". А Строкач xx) підкидав ночами парти-занське військо із Львова /Скнилова/ - чоловіків і жінок навіть. Коли досі були спроби натхнути нарід і армію лише з боку бансько-бистрицьких комуністів вигаданими вістками, то далі вже почали діяти радіостанції узгіднено: Лондонська, Московська, Бансько-Бистрицька. В перших числах жовтня всі ті станції оголошують: Маршал Конєв, перейшовши кордон Чехо-Словацької республіки, зайняв двадцять сіл у районі Дуклі. Зфабриковано навіть телеграму маршала Конева з чехословацької землі до командування чехо-словацької армії в Б. Бистриці /до ген. Голіяна/. Не помагало й це, бо спинити занепаду "революції" вже не можна було.

А чехи з Лондону кричали, закликаючи с л о в а к і в боронити Чехо-Словацьку республіку на Словаччині /жодного заклику повстати чи хоч би підтримати повстання до чехів-не було!/. Переляканий московський комісар при Словацькій Народній Раді 7.X.1944 р. закликав Раду "вовлечь весь народ в революцію". Та й сама Рада на такі розпачливі й безглузді заклики чужого агента, якому дуже не хотілося покидати розкошів Б.Бистриці,- навіть не реагувала.

Ін'єкції були вже зайві, тому від 15.X. до останнього дня /28.X.44 р./ лише лондонські чехи товкли воду в ступі - закликали словаків не піддаватися і вибороти їм /чехам/ Чехо-Словацьку республіку.

Призводителі повстання і їх характеристика.

Словаки і тепер ще твердять, що спричинниками "народнього" повстання на Словаччині були лондонські чехи, які боялися, щоб

x) З погляду безпеки перед німцями краще було мати легітим. армійську, ніж партизанську.

xx) Головнокомандувач партизанських військ на заході, що мав свій штаб у Києві.

Словаччина не лишилася окремою державою. З тією метою, мовляв, вони підкупили Москву і затіяли "революцію".

Ця думка хибна, тобто не цілком вірна, як хибною є й та думка, що єдиним спричинником повстання є Москва. Імперіялістичні інтереси чехів і стратегічні /і також імперіялістичні/ цілі Москви дуже вигідно схрещувалися на тілі словаків для обидвох цих сторін /Москви і чехів/. Це був щасливий для імперіялістів союз проти самостійности Словаччини. Ці імперіялісти один одного лише доповнювали і підсилювали, а словаків лише ослаблювали - і політично і економічно.

Скільки з того виграли чехи, ще не настав час, щоб остаточно ствердити. Москва ж виграла чимало, хоч це повстання і було придушене. Саме тим, що воно було придушене, Москва нічого не програла, як не програла й тим, що Варшавське повстання придушили ті ж самі німці. То ж Москва у словацькому "народньому" повстанні багато виграла у боротьбі проти німців, проти мадяр, а також, забігаючи далеко вперед - і проти Англії та Америки /чи не найбільше/, бо цим актом вона /Москва/ купила собі чехів.

Безпосередньої участи в повстанні чехи не брали, як і взагалі ніде чехи і проти німців не виступали, виявивши себе цим об'єктивно як найбільші пристосуванці-опортуністи. Приклад з чехами ще більше затуманює справжнє поняття колябораціонізму.- Неясно досі, хто більший колаборант: чи той хто боровся зброєю проти німців, чи той, хто хвоста підобгавши, вичікував чогось.

Рушіями повстання були, звичайно, большевики. Організаційні початки тому повстанню були покладені ще в роках 1939-1941. Реальною підпорою /матеріялом/ повстанчого руху стали такі кадри: утікачі з Німеччини /полонені і робітники, головним чином росіяни і поляки/, дезертири із словацької армії, з легіонів французького, еспанського, бельгійського та інших, а потім жиди /словацькі та інші/, цигани і словацьке босяцтво /луза/. Режисерами були агенти з Москви. І вони "повстанцям" імпонували: червона армія переможно посувалася на захід, отже мала прийти найскорше і на Словаччину. Усі ті повстанці переховувалися в горах, проти них ніхто не боровся: словацька армія і жандармерія були також загіпнотизовані і фактично давно втягнені до повстанчого руху, про що вже згадувано вище. Німців же на Словаччині не було.

Самі отамани з штабами спустилися парашутами в середніх числах серпня і оформили та очолили скупчення тих повстанців у горах. Єгоров, напр., спустився вночі з 15 на 16 серпня разом із комісаром Мильніковим Гр., ст. лейт. Ржецьким /нач. штабу/, ст. лейт. Зайцевим, "капітаном" Клоковим, Кузнецовим Вас. та інш. і керував "повстанцями" у Бан. Бистриці та Брезні.

Ні армія, ні створена під час "революції" Народня Рада діяльної участи в повстанні не брали. Захоплювали банки, установи, тощо, переводили арешти урядовців /словаків/, розстрілювали - самі партизани. В перші дні всі вироки на всіх співпрацівників "Тісового режиму" були однакові - розстріл на місці. Кого тільки спіймали - того й розстрілювали. Пізніше вже почали заселювати "ворогами народу" замок-тюрму в Словенській Люпчі.

Армія і жандармерія, як загіпнотизовані, були невтральні. Лише за кілька днів через Народню Раду почали московські отамани активізувати армію. Іменували майора Голіяна міністром народньої оборони, піднісши до ранги генерала. Начальник республіканського "жандармського велітельства" підполковник Плакінгер

сидів із своїм штабом весь час у Штубнянських Теплицях і до кінця був фактично невтральним, бо не революціонізувався і не пускався на терор. Хоч він і відлетів був /по придушенні повстання/ до Львова з русами, проте йому господарі не подарували за невтральність: звідти він так і не повернувся на Словаччину, а тепер, як кажуть словаки, копає десь землю на Донбасі. Галіян і Вест - "ненароком" опинилися в німецькому полоні і дотепер не подають голосу.

Генерал Чатлош /міністер народньої оборони словацької республіки/ теж не повернувся на Словаччину. Словаки і досі вірять, що він сидить у Києві. Може й правда. З тих, що відлетіли з русами по повстанню, напевно повернулися лише Шмітке і Гусак /комуністи/.

Кілька слів про русів - тих, що прилетіли, щоб очолювати повстання і тих, що діяли давніше на Словаччині - також як агенти Москви, безпосередньо заслані, чи такі, що там опинилися , втікши з Німеччини тощо.

Майже всі режисери повстання прилетіли з Києва /штаб Строкача/. Всі вони - ветерани партизанських загонів Ковпака на Україні. Грабунок і терор - це їх стихія вже. Словаччина-це був казковий край для їхньої сваволі і розгулу. Розбещеність, пияцтика - це їх найвищий ідеал і найкращий тон.

1. Якийсь підполковник, уповноважений від генерального штабу червоної армії, що перебував як дорадник при штабі словацької армії, жив у найкращому готелі в Банській Бистриці. Основне його заняття там було - проводити райські ночі. Він вів дуже помірковану політику, дбав про дружні відносини з словацькими чинниками. За це називали його всі отамани підлабузником, боягузом і навіть зрадником.

2. Підполковник Величко /Велічко/ командував інтернаціональною бригадою /французи, поляки, румуни, мадяри та інші. Найближче стояв біля уповноваженого від штабу червоної армії. Від участи у фронтових боях уникав, як тільки міг. Залицявся до словаків.Маючи "главну" перекладачку - Тамару,- щодня міняв словацьких слечен /дівчат/; був досить вродливий, віком 32-33 р., з орденами на грудях, у словацькій уніформі. Цей теж ходив у зрадниках і дні його були "сочтени", як висловлювалася банда Єгорова. Величко добре знав, яку йому склали єгоровці характеристику,тому невідомо, куди він /Величко/ подівся під кінець повстання. Решта ж руських "велітелів" була дуже революційна.

3. Єгоров Алексей Семьонович, років 35, колпаковець з України, хоч сам "істінно русскій" із Московщини. Ніби інженер, але військової освіти і ранги ніякої не мав, хоч тут ходив у "капітанах". Одяг носив лише цивільний. Вироблений і спритний большевик-русак, безмежно жорстокий. Нічого неможливого для нього не існувало ні в поводженні взагалі, ні в політиці. На військовому ділі цілком не розумівся і покладався на начальника штабу гвардії ст. лейт. Ржецького. Цілими днями і ночами Єгоров у дорозі. Від одного підотамана до другого, від Банської Бистриці до Брезна. Шофера мав словака-комуніста, який знав усі закутини на Словаччині. Був першим режисером подій у Банській Бистриці.Своєю ролею був безмежно захоплений. Любив популярність, якої сам домагався, навіть спеціяльними заходами /напр., кожен партизан мусів рекомендувати усюди, як "єгоровець"/.Як сам любив необмежену владу і сваволю,так своїм підлеглим підотаманам нічим не обмежував сваволі у сфері їх діяльности і впливів, чим здобув собі їх прихильність.

Кожен отаман знав, що Алексея Семьоновича можна навіть у чомусь діловому не послухатись,але не можна приймати без бащю, без райських ночей, для чого він /Єгоров/ і їздив день-у-день від одного свого підотамана до другого. Пив, не знаючи міри - і вдень і вночі.

За постійне мешкання йому була хата одної вдовиці-словачки, що мала гарну 18-річну доньку /4 км від с.Ульманки по дорозі до села Старі Гори/. Там мав кухарку, жінку одного старого рос. емігранта - Подтетенева /з Катеринослава/. Обіцяв одружитися з донькою цієї удовиці-словачки, хоч це саме обіцяв і багатьом іншим в різних місцях Словаччини.

Хоч після підпорядкування партизанського війська штабові армії Єгоров таки добре боявся, проте фактично армійську зверхність і розпорядження цивільної влади абсолютно й у всьому ігнорував. А до своїх загонів /мав їх 16/ видає таємний наказ 5.Х.46 р. такого змісту:

1/ Де доводиться відступати партизанам, населення словацьке виводити, крім старих і малих, і використовувати його для будови укріплень.

2/ Німецьке населення /були окремі села німецькі/,якщо немає достатніх резервів для конвоювання - розстрілювати, а все майно переходить на постачання партизан: худоба, збіжжя , одяг, взуття і, що є найголовніше для Єгорова, вино та інше доставляти в штаб бригади /умовна назва його "Кієв", а був він у селі Турецька, біля Старих Гір/.

3/ Стояти на місці, обороняючись,- самопостачаються партизанські загони коштом місцевого населення.

На практиці ж він так діяв і від самого початку. Наприклад, покидаючи вслід за армією Турецьку долину, він домагався перед підполковником Плакінгером евакуювати все населення цієї долини. Плакінгер, що тоді перебував в Штубнянських Теплицях , відхилив цю вимогу. Тому то Єгоров з допомогою загону Ніколаєва "обмежився" лише заходами щодо німецьких сіл: усіх чоловіків /240/ із села Склене розстріляв у ліску за два км від того села, а всіх чоловіків із села Горна Штубня /650/ вивів теж за 10 км у гори і там розстріляв. 9.Х.44.р. за наказом Ржецького привели до штабу "Кієв" /с. Турецька/ одного взятого в полон німця. Допитавши його, Єгоров скомандував своїм штабовикам бити ломакою того німця по черзі, давши почин і приклад сам.Словацький жид /прізвища не пам'ятаю/, що був начальником відділу пропаганди при головному партизанському штабі, пробував відмовитися від участи в мордуванні, але Єгоров зумів на нього так вплинути, що той не зміг ухилитися і, вдаривши кілька разів,сам зомлів. Єгоров його висміяв, а сам доглядав за розправою,аж поки не добили того німця на смерть. Били: Єгоров, Шильніков , Ржецький, Клоков та інші/.

4. Комісар бригади Єгорова - Шильніков Гріша, років під 30. Прилетів на Словаччину разом з жінкою Наталею. Комісарство його полягало в тому, що він то в себе приймав гостей/мав спершу в Турч.Св.Мартині окремий дім і 7 кухарок/, то їздив разом із Єгоровим гостювати до інших. Говорив дуже мало, а як говорив,то переважно матюкався. Пив так само,як і Єгоров: взаємно імпонували один одному. Тому, мабуть, що був комісаром, то до спійманих утікачів /з "родіни"/ ставився чи не найгірше.

5. Начальник штабу бригади Єгорова гвардії ст.лей.Ржецький, років 35-37, полячок з України. Ненавидів усе на світі.Садист. "Буйно преданний" большевик /большевицький -сс-ман/. Хоч

говорив краще по-українськи, ніж по-російськи,- з мови української знущався, українців ненавидів, бо не забув іще, як давали йому хльори на Волині - як колпаковцеві. Перед словаками завсіди підкреслював: "Ми братья слов'яни". На запит словаків, якої віри Сталін, відповідав щиро: "Сталін у Бога не вірує,як не вірував і ваш Масарик". А потім додавав: "Сталін є найкращий друг слов'ян".

Хоч і був він начальником штабу, проте ніякого хисту як старшина не мав, бо був до війни лише співробітником НКВД, а в час війни опинився в гвардії. Вислужник, кар'єрист - насамперед. У штабі й ночував. Перед Єгоровим - на задніх лапках , дуже хотів ордена. Від підлеглих йому вимагав такої ж поведінки.

6. Заступник командира бригади Єгорова ст.лейт.Зайцев Василій Дмітрієвич, 30 років. Перед вилетом на Словаччину мав рангу молодш. лейт. Для заохочення його піднесено до ранги старшого лейтенанта. Протягом першого місяця виконував функції начальника особливого відділу /в цьому полягало його заступництво командира бригади/, хоч ніяких даних, щоб таку посаду виконувати, не мав: малописьменний, у школі поліційній /НКВД/ не вчився,інтелектуально недорозвинений. Але член ВКП/б/. Цілий місяць він старанно працював на своєму посту і нещадно карав. Карав словаків, утікачів із "родіни" і всіх, хто попадався під руку. Помічником і виконавцем вироків був при ньому утікач із Німеччини , молодш. лейт. Пугачов Жора /з Ленінграду/. Цілий місяць цей Зайцев виносив вироки без ніяких формальних процедур за одним зразком і на словаків і на не-словаків. Ось оригінал тексту його вироків:

"За прідателство родини растрилять как нимецково шпиона . Заместитель Бригади Ст.л-т Зайцев".

Вироків не подавав на затвердження хоч би Єгорову: негайно виконував. Навпаки, здебільшого спершу розстрілював, щоб "галави не марочіть", а потім складав протокол і писав вирок. Пугачов Жора хвалився, що не менше тисячі "пустілі за месяц в расход". Надоумили Єгорова в штабі армії /цивільні не насмілювались/ щоб він обмежив свободу дій Зайцева, і той таки усунув Зайцева з його посту і призначив Клокова Всеволода /сибіряк,"капітан" , хоч насправді військового знання не мав ніякого/.

Майно і гроші всіх розстрілюваних Зайцев привласнював сам. Він мав цілий склад одягу, взуття та інших цінних речей у Банській Бистриці /вул.Стрібрна 15/ і такий же склад у с. Ульманка, буд. 13 /дім батька проф. Юровського, що завідував катедрою психології в Братиславському Університеті./ Одяг і взуття мав як чоловіче, так і жіноче. Самих золотих годинників мав при собі /лише при собі!/ 7 штук. А грошей мав повні торби. Для повноти образу цього руса варто згадати такі ще його походеньки. У Турч. Св. Мартині під час "чистки" робітників тартака впала йому в око одна дівчина. На її нещастя того разу, була вона українка, тобто втікачка. Зайцев наказав їй сідати з ним до авта . Цілу добу возив її з собою, погрожуючи розстрілом - і її самої, і її рідних/сестра з чоловіком і дитиною та інші/, якщо вона добровільно не піддасться йому, тобто не стане йому за жінку. Міг би й розстріляти, звичайно, та вона таки дала згоду стати йому за жінку, лише з умовою, щоб сестра і швагер /священик / - як батьки благословили їх /замість вінчання/. Він змусив їх /сестру і швагра/. Це сталося 16 вересня 1944 р. в Турч.Св.Мартині.А пішов він, як сам заявив, на такий компроміс їй лише тому,що вона

заімпонувала йому своєю незайманістю. Був радий, що першому йому дісталася. Два-три тижні втішався своєю жертвою, возив її з собою, аж поки вона тяжко і майже безнадійно не захворіла. До 23 X.44 р. пролежала вона в Б. Бистриці /Стрібрна 15/, поки видужала, а потім забрав він її знову до себе в с. Турецьку. Між Ульманкою і Б. Бистрицею обстріляли Зайцева німці /27.X./, трохи поранили йому руку. Він втік у гори і не встиг уже забрати з собою своєї жертви, яку перед тим залишив був у селі Ульманці /дім ч. 13/. Там же мала щастя вона врятуватися від напасти /це була Б. Наталка/.

Так само "посватали" комісар і нач. штабу загону Ніколаєва двох сестер - попівен із Прилуки, що їх повстання застало в Б. Бистриці. Те саме почали робити і словаки-комуністи, що лишилися /не повтікали/ при руських партизанах до кінця. А були це виключно ті, що відбули спеціяльний вишкіл у росіян, колишні полонені зі штабу словацької армії, що воювала на сході. Це вже були пропащі цілком люди: у всьому наслідували русів, навіть матюкалися у Бога , Дехто з них мав уже і ордени совєтські. Один із них забрав від батька 16-літню дівчину Юркіну Любу, дочку українського священика--втікача.

Як за екзотичний тип, дивилися словаки на жінку командира Ніколаєва Петьки - Тоню /Антоніна/. Ходила завжди з автоматом, у шапочці-кубанці, з пістолем при поясі, грала на гармонії. Вона ж виступала перед радіом у Б. Бистриці і закликала всіх жінок брати активну участь у революції. Успіх, хоч невеликий, таки мала: ішли до повстання містечкові покидьки /жінки легкої поведінки/.

Ось така була верхівка тих, що вчинили "народне" повстання. А про решту -- що й казати. І що ж -- просвітили словаків.. Навіть багатьом з тих, що найдужче чекали русів, -- відкортіло.

Доля і поведінка українців, що опинилися у вирі повстання.

З-поміж тих 45 000 утікачів, що їх прийняла була словацька республіка, найбільше було українців. Багато тисяч їх застукало повстання. Чимало втекло на Угорщину та в інші сторони. Але більшість -- потрапила фактично у полон до того, від кого так утікала.

Найтрагічніше склалася доля тих, що попалися під руку розбурханих повстанців, особливо большевиків, у перші дні "революції": долю їх вирішували не лише такі, як Зайцев, а й перший, ліпший партизан, що мав із чого стріляти. Досить було мати комусь будьякий документ із німецькою печаткою і для "Ваньки" було того досить, щоб дати кульку /втікачеві/.

Лише за якийсь тиждень, переконавшися, що таки не все і не цілком гаразд, "революціонери" почали знижувати тон і додумалися навіть до того, що стали закликати втікачів, а українців особливо, до участи в повстанні. Це не дало помітних наслідків. "Ваньки" перекинулися на звичайну мобілізацію, тобто, на німецький зразок - облавами. Поформували цілі загони і необучених кинули в бої. Чимало загинуло, а ще більше повтікало.

Більшість росіян-утікачів пішли добровільно до партизан на перші заклики, а навіть старі емігранти-росіяни пішли вірою і правдою служити "во імя Росії". Українців же таких, що добровільно чи з певного розрахунку пішли самі до партизан, було дуже мало, лише одиниці. Наприклад, у бригаді Єгорова і Величка: Лев Доб'я, Кость Бречко, Гаркавенко /писар/, Леонід Радвейовський /за німців був бюргермайстром м. Кам'янця Подільського, полячок, українофоб /, з галичан -- Іван Турчак /Станиславів/, волиняк -

Іван Марчук. Хоч ці типи й удавали з себе "буйно преданних" і вислужувалися перед офіційними місіонерами, але дуже зле вони себе почували в масі українського товариства, загнаного туди силою. І всі українці, що проти своєі волі там опинилися, становили одностайну групу, законспірований моноліт. Без слів порозумівалися, безоглядно, безвідмовно корилися зверхникам, що іх визнали і за ними йшли. Якби повстання так скоро не завалилося /не так від тиску ворога, як само по собі/, - українці багато дечого зробили б, а так - лишилися заміри в початковій стадії. Ось кілька фактів про заміри українців.

В містечку Кокава українець-старшина К. вишколював українців для певної мети. Післав його туди "офіційно" провідник українців, що перебували "мобілізовані" в бригаді Єгорова. Провідник цей, капітан К.О., післав до Кокави К., знявши його з фронту в Турч. Св. Мартині. Той же капітан надсилав цьому старшині К. добірних хлопців, готових на найтяжчі резиковані акції. На вишколі до 7.Х. було вже 60 хлопців. Сам капітан К.О. дібрав 6 найвідважніших молодців, щоб зробити порядок з Єгоровим, Мильніковим, Зайцевим та Ржецьким і, посіявши паніку серед руських, урятувати організовано українців -, і тих, що у війську, і цивільних. З чинниками словацькими установлено контакт, з військом також.

Українець-старшина В.Г-ч узяв на себе місію з групою вишколених хлопців пробитися через фронт до УПА /на Карпати/. 40 чоловіка готові були вирушити. Дуже можливо, що вони замір свій здійснили, хоч не можна було перевірити цього, бо саме в той час "революція" вже валилася.

Капітан К.О., маючи докладні і певні відомості про стан фронтів, 21.Х. дав наказ всім українським старшинам з партизанами - українцями покинути фронти, цебто вивести всіх українців, щоб вони не потрапили ще і в другу халепу, - в полон до німців. Майже без ускладнень і без жертв ця акція фронтально здійснена. Словаки - військові і цивільні - сприяли цій акції, помагали переодягатися у цивільний одяг, давали всілякі легітимації тощо.

Дуже багато значив для словаків, навіть найбільше розбурханих революціонерів, будь-який словацький документ. Відомо також, що для німців, які скоро чи пізно мали прийти туди, документ від місцевої влади теж мав певне значення. А тому капітан К.О. через своіх помічників порозумівся заздалегідь з десятками нотарів, волосних і повітових /окресних/. І хто втік від партизан, діставав словацьку "Обчанську легітимацію", так само без перешкод діставали ці легітимації і ті українці, що пересиджували лиху годину по селах. Крім того, ще під час революції молодим українцям, що не були в партизанах, було небезпечно рухатися по Словаччині /охопленої повстанцями/, а робити дещо треба було. Капітан К.О. забезпечив і таких через своіх уповноважених партизанськими легітимаціями. А для словацької жандармеріі, що контролювала всіх, мужчин особливо, було досить, щоб показати партизанську легітимацію і хоч одним словом обізватися по-російськи.

Українці зарекомендували себе бездоганно.

Причини поразки повстання.

Не в тому річ, що повстання було передчасне, не так розраховане, як, скажімо, чеське 1945 року х/.

х) Чехи повстали після фактичноі капітуляціі німців і позаду власовськоі арміі, що оголосила війну німцям.

Поразка "революції" сталася не тоді, коли німці опанували "ослободене уземе", а ще тоді, коли словаки побачили, що їх спровокували чужі агенти - за тиждень уже по проголошенні повстання. Ось чому армія не боронилася, а з партизанських загонів словаки почали втікати. Тож перша причина поразки повстання - це штучний характер його. Воно не було логічним наслідком внутрішніх відносин, соціяльних або політичних суперечностей. Кожен словак, що був при здоровому розумі, не мав потреби повставати проти власної держави /німців не було на Словаччині/. Основна маса словаків була загіпнотизована рухом червоної армії на захід, тому своїм невтральним ставленням до подій об'єктивно сприяла розгулові чужої стихії, що втягала в активні дії міське шумовиння - сліпу силу x). Якби повстанчий рух справді визрів серед словацького народу, він би так зненацька не погас, а окупація німецька була б тільки формальною поразкою повстання. На ділі ж було інакше: Словаки ще не були готові /духово/ до протинімецького збройного чину /що й підтвердилося під час окупації/, бо не мали ще на це часу: не надозолили їм ще безпосередньо німці /не було німців на Словаччині/.

Большевики ж виявилися поверховими психологами /переоцінили підтримку повстанців з боку словаків/ і тому поганими стратегами: не впору затіяли, хоч і досить спритно, "революцію".

До інших причин занепаду "революції" належать такі факти, що протверезили словаків:

1. Культура і поведінка русів /"Ваньок"/, чим підтвердилися "брехня" пропаганди про большевиків;
2. Терор, що його так широко практикували руси /розстріли словаків, німців і втікачів/;
3. Замок у Словенській Любчі, переповнений політичними в'язнями - без вини винуватими;
4. Безбожництво русів;
5. Імперіялістичні тенденції русів /в партизанському війську лише руси командували, нахвалялися перейняти командування армією і т.д./
6. Різке погіршення справ з харчуванням, одягом, взуттям тощо, до чого словаки ще не звикли і т.ін.

Тож і повстання на Словаччині не було народнім повстанням. Це стає найбільш зрозумілим при зіставленні цього повстання з УПА, що діє під большевицькою окупацією, бо вона є народня армія, вона є виявом зрілого протесту народу проти національного, соціяльного, політичного і релігійного гніту окупанта-імперіяліста, при зіставленні з АК, із сербськими четніками і т.д. А також зрозумілим є ненародній характер того повстання при зіставленні його з теперішньою повстанчою діяльністю словацьких партизан, що їх мілітарно не спроможні побороти большевики - бо вони є н а р о д н і п о в с т а н ц і.

Кожен тверезий і розумний словак усвідомив, що 20 000 жертв за час повстання приніс словацький нарід за чужі інтереси.

\- - -

Що ж сталося з русами і словацькими революціонерами після придушення повстання?

Більшість із них відлетіла заздалегідь до Львова советськими літаками. Ті, що не встигли /в останні дні словацькі пілоти попалили літаки на аеродромі Три Дуби /, повтікали в гори. Словаки

---

x) Це шумовиння - "луза" - скоро перейняло від "Ваньок" богохульні лайки на всі лади, почіпляло червоні зірки на кашкети і давало волю своїм інстинктам.

- розійшлися по домах, а таких, як Зест і Голіан, німці за - брали в полон, і вони десь тепер є поза Словаччиною.

Невелика частина русів переховувалася в горах, поки прийшла советська армія, маючи великі суми грошей, купуючи через словацьких посередників собі харчі та наймаючи мешкання.

Після того, як на Словаччині погуляла це "банда Малінов - ського" /лише так називають цю армію словаки/, русофільство на Словаччині перестало існувати. Лишилися самі непоправні кому - ністи, яким нікуди відступати, які за шмат хліба підпирають Чехо-Словацьку республіку. Трудно їм, ясна річ, бо вже й еван - гелики /протестанти/, на яких вони спиралися як і большевики та чехи також/ тепер уже стали тверезими і лише словаками, ні на які провокації вже не йдуть, разом з католиками становлять де - мократичний монолітний фронт - як проти большевизму, так і проти чеського /тепер комуністичного/ імперіялізму.

Шість років самостійного державного життя для словаків не пішли на марно: дуже трудно тепер чеським націонал-соціялістам і комуністам робити із словаків чехословаків. Мабуть уже їм не пощастить зробити цього.

Словак привик до того, що "на Словенску по-словенску". Словак зрозумів і усвідомив сенс самостійного державного життя для свого народу. Словацької народньої республіки не вибити йому вже з голови і з серця, бо "раз добром нагріте серце - вік не прохолоне".

Словаки на Словаччині і на вигнанні та в далекій еміграції /Америка/ виразно і твердо заявили про свою волю не від - ступати від найдорожчого свого ідеалу - самостійної словацької держави, за яку боряться і ніколи не складуть зброї.

+ + + + + +

В. Липовський

ДЕЯКІ ПОЛОЖЕННЯ ДІЯМАТУ В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

В основі діямату /діялектичного матеріялізму/ лежить твердження, що світ виключно матеріяльний, існує об'єктивно і не має ні початку, ні кінця в безмежному просторі і абсолютнім часі , являє собою єдність різноманітних форм матерії.

Чи справді світ виключно матеріяльний?

Звичайно, ні. Не можна вважати наш чотиримірний простір матеріяльним, бо він не має властивостей матерії /маси, інерції, сили і інш./ Не можна також назвати матеріяльними деякі форми енергії, про які наука нічого певного ще не знає. Через те світ, що нас оточує, не можна назвати виключно матеріяльним.

Кажучи про наш всесвіт, деякі вчені припускають, що він замикається в собі особливим чином, деякі припускають, що він безперестанно поширюється, намагаючись розчинитись, дематеріялізуватись і закінчити своє існування. Але як би то не було , всі вчені нині згодні з тим, що наш світ мусів мати початок."Матерія, що тепер існує у всесвіті, не існувала вічно. Був такий момент, коли вона не існувала" /Джінс/.

Таке розуміння всесвіту панує в сучасній науці.

Матерія не витворюється і не зникає, як твердить діямат , тобто її кількість у всесвіті мусить бути постійною. В безконечному просторі неможливо собі уявити розподілу конечної кількости матерії. Це нагадує собою задачу Кузьми Пруткова: " Хто обійме, чого не можна обійняти?".

Діямат твердить, що всякий перехід до нового, відкидаючи старе, знаменує собою перехід на вищий щабель розвитку.

Розпад радіоактивних елементів, процес "старіння" зірок, перехід енергії завжди на нижчий щабель своєї можливости - категорично відкидають це твердження. Діямат навмисне замовчує про неминучий кінець органічного життя на землі /теплова смерть/. Рано чи пізно земля стратить свою атмосферу, втратить цю ковдру і гола, беззахисна буде, з одного боку, обпалюватись сонцем, досягаючи кількох сот ступенів тепла, в той час як на протилежній стороні температура досягне нижче 200 сот ступенів холоду.Припиниться не тільки розвиток органічного життя від простого до складнішого, але й саме органічне життя.

Так коротко виглядають головніші положення діямату в світлі науки.

Чому ж діямат досі так цупко тримається за мертві в науці положення? Через що ортодоксальні матеріялісти /большевики/ називають свій погляд передовим і науковим, заявляючи, що діямат зберіг свої "непорушні принципи марксизму, що зберегли свою дійову силу протягом більше ста років". /А. Кузін, "Правда" , № 235, 45 р./.

Діямат переносить закони, що їх встановила наука для світу фізичного, що оточує людське суспільство, на саме суспільство і в так зв. істматі /історичний матеріялізм/ прикладає їх до історії людства. І це цілком зрозуміло, нормально для діямату,що за першопричину всього вважає матерію, а духовну діяльність людства /людини/ за функцію світу, що оточує людство /людину/.

Коли б дійсно закони для світу фізичного, що оточує людство, були б дійсні для людського суспільства і були б наукові, як то вважалось сорок-п'ятдесят років тому, тоді б ортодоксальний діямат мав рацію, запевняючи своїх підлеглих, що він у своїй

державній практиці в СССР керується "не якиминнебудь випадковими мотивами, а законами розвитку суспільства, практичними ви - сновками з цих законів". /Сталін/.

Коли б навіть припустити, що історія людства є функція світу, що його оточує, то й тоді це твердження нині не лише ненаукове, а свідоме шахрайство, бо ідеологи сучасного діямату добре знають стан сучасних наук. Це шахрайство філософії потрібне для большевизму, щоб виправдати наявну в СССР соціяльно-економічну систему, щоб запевнити маси своіх підлеглих /головним чином/ і легковірів поза СССР, що ця система є законна наслідниця капіталізму, вища, більш удосконалена, історично доконечна і закономірна.

Через це большевизм, що сповідає діямат, так цупко хапа - ється за мертве вже в науці розуміння світу, свідомо йде шляхом шахрайства і брехні, охороняючи свої ідеологічні засади в СССР спеціяльними явними і таємними органами насильства / ОГПУ-НКВД, НКГБ/.

— — —

НАУКА , ВІРА , РЕЛІГІЯ .

"Ну, скажім, розумні люди не вірять в Бога, так це ж у них від розуму, а ти ж, кажу, пухир, ти ж що розумієш в цьому? То ж тебе студент навчив, а навчив би лампадки запалювати, ти б і запалювала", - каже один з героів Ф.М. Достоєвського в романі "Біси".

І тепер, як і в часи Достоєвського, більшість невіруючих становлять люди, що їх вчили напівписьменні комсорги, парторги , дешева література та підмайстри від мистецтва. Для них релігія "опіюм для народу". Советська влада в СССР відійшла від метод насильної боротьби з релігією і стала на шлях пародіювання церкви, роблячи церкву помічницею в справі пропаганди, зробивши її підвідділом Відділу пропаганди та агітації при ЦК ВКП/б/.

Невіруючі завжди посилаються на науку, твердячи, що наука давно вже довела, що в світі не існує нічого надприродного.

В часи Достоєвського "невіруючі від розуму" справді могли посилатися на науку. Світ видавався простим і зрозумілим,явища, що оточували людину, були розкладені на групи, категорії та занотовані по рубриках, і вчені, гордовито походжаючи по храму науки, немов питали людство: Може це понебудь маєте незрозуміле?" В часи Достоєвського і пізніше, до початку нашого сторіччя, наука дозволила матеріялістичним філософським школам запевнити людство, що знання науки є дійсне, певне, що знання виключає віру.

З того часу недовір'я за традицією посилається на науку,як аргумент, що виключає взагалі всяку віру, вважаючи знання анти - подом віри.

А проте немає жодної науки, яка б не мала, в тій чи іншій мірі, елементів віри. Без крапки неможлива математика. Крапка - чиста абстракція, витвір нашої уяви, але ми віримо в її існування; на неї спираючись, будуємо математику як науку. Ми кажемо , що знаємо безмежну кількість різноманітних ліній, поверхонь, тоді як справді ми тільки віримо в їх існування. В природі для сприймання людини існують тільки тіла тримірні, тобто такі, як сама людина. Коли б люди були двомірні, жили б в площині, во - ни б ніколи не були спроможні уявити собі тримірний світ,як не можемо ми уявити собі нині тіла чотиримірні. Цілком можливо,що

існують світи 5-ти, 6-ти тощо вимірів, що їх ми не спроможні навіть уявити. Можливо, що наука помиляється, вважаючи час четвертим виміром, додаючи до поняття тримірного простору ще одну абстрактну категорію - час, але віримо, що наш світ чотиримірний.

Віримо в існування крапки, безконечно малих і великих величин /які по суті не можна назвати величинами/, віримо в існування чотиримірного простору, віримо в існування ефіру, віримо в безліч різних понять, теорем, гіпотез. Віримо й будемо вірити якщо не в ці, то в інші поняття, бо вони задовольняють запити розуму про світ, що нас оточує, допомагають людству розібратись у явищах фізичного світу.

Наука мусить відповідати на запити розуму. Людство вірить їй /науці/, якщо вона дає вичерпливі відповіді на запитання розуму про явища в світі фізичнім.

В основі релігії лежить віра. Ніколи наука не виступала проти релігії, як духовної сфери людського буття.

Нині людство переживає дні руїни світу фізичного, руїни в світогляді, невдоволення, спустошення в душі.

Світ фізичний зруйновано війною.

Світогляд зруйнувала наука.

Релігію ніхто не спростував, не зруйнував. А проте церква втратила владу над людством. Ми не заглиблюємось в те, через що це сталось. Це не входить в наше завдання й не під силу нам. Ми вказуємо лише на фактичний стан.

Релігія мусить задовольняти духовні запити людства. Вона має свою історію, свої етапи розвитку. Релігія не вічна у своїх формах і змісті, як і наука. Чи хочуть вони, чи не хочуть, а мусять визнати це служителеві церкви.

Релігія для науки донині залишається повна загадок і таємниць і наука ніяких висновків у ній не дає. Щоправда, проти релігії підносили голос окремі вчені, але то були чисто суб'єктивні погляди, а не погляд науки. Проти релігії виступали, головним чином різні матеріялістичні філософські школи, які змушені були до того, захищаючи свої вихідні позиції /субстанцію/.

Галілей і Ньютон були глибоко релігійні. Бойль, Гюйгенс, Декарт, Ейлер - теоретики гілокенетичного принципу вічної матерії - усі вони вірили в існування вищого, розумного, одухотвореного початку. Лавуазьє, якого скарали якобінці, був обвинувачений за релігійні переконання. Є три головні філософські напрямки - ідеалістичний, дуалістичний /що визнає за основу одноразово дух і матерію/ і матеріялістичний. До перших двох належать: Ампер, Араго, Вольта, Гальвані, Гаус, Джінс, Ейлер, Кеплер, Коперник, Кулон, Лайбніц, Лямерт, Лобачевський, Ломоносов, Менделєєв, Ом, Паскаль, Рессель, де-Сіттер і багато інших. Чарлз Дарвін, на якого особливо охоче посилаються матеріялісти, був щиро релігійний. Великий фізіолог Ів. Павлов, живучи в совєтській дійсності, був глибоко релігійний.

Про походження нашого всесвіту сучасна наука каже:

"Матерія, що зараз існує у всесвіті не існувала завжди. Був такий момент, коли вона не існувала". /Джінс/

"Математика - абетка тої мови, якою до нас промовляє природа". /Бойль/.

"Велика книжка природи написана мовою математиків".
/ Галілей/.

"Бог завсіди мислить геометрично". /Платон/.

Сучасний фізик повторює тепер, слідком за великими умами минулого, те ж саме. Без математики він не спроможний зрозуміти

фізичне явище. Математика - витвір людського розуму. Математика - один із засобів людського мислення, чиста абстракція , а проте за кожним фізичним явищем криється думка, абстракція . Природа діє начебто за математичними формулами. Д.Джінс каже:

"Нам /вченим/ довелося відкинути думку, що всесвіт спроектовано за інженерним або біологічним планом. Великий Творець починає нам видаватись як чистий математик...

Нині у всіх фізикальних відгалуженнях науки всі думають однаково й згідні, що течія знання прямує до математичної реальности. Всесвіт нам починає видаватись скорше як велика думка, ніж колосальна машина..."

Світ фізичний стоїть на порозі відродження.

Людство переживає народження нового розуміння світу /можливо фізико-математичного або математично-фізичного/ і, можливо, є на порозі нового етапу в історії релігії.

x x x

Ми не можемо, навіть більш того - не маємо права казати про якісь закони розвитку людського суспільства і всесвіту.Еволюція людського суспільства й суспільної думки, як і еволюція всесвіту, ідуть невідомими для нас шляхами. Ми нічого певного не можемо сказати про них через свою об'єктивну короткозорість - через обмеженість наших органів почуття та нашого мислення. Ми нагадуємо селянина, що, вперше побачивши паротяг, оповідає вдома своєму кумові:

"От машина, так машина! Коли б ви побачили, куме! Ох і машина... А колеса! А шпиці!... Розуміюсь на колесах, не Вам казати, а таких ще не бачив. Уявляю собі, куме, яка то мусить бути мазниця до таких колес".

Більшого враження від паротягу він не міг мати. Крім колес, він нічого не побачив. Ми так само, як цей селянин, бачимо самі колеса, бачимо не краще за нього, а намагаємось встановити закони розвитку нашого всесвіту, людського суспільства й суспільної думки - написати теорію паротягобудування. У своїх висновках ми часто робимо припущення і зовсім не маємо ніякої гарантії, що наші припущення не подібні до припущення селянина щодо мазниці.

Людина лишається людиною. Людина - частина всесвіту і тільки як частина може сприймати її, тобто суб'єктивно,по-людськи . Хто може ручитись, що ми, нормальні люди, сприймаємо світ таким, яким він є в дійсності, а не викривлено? Хіба далтоніст,що називає рожевий будинок сірим, не має в тім рації? Чи не є й ми , нормальні люди, такі ж далтоністи й туговухі істоти в очах Творця?

"Не знаю, чим я видаюсь світові. Але собі я видаюсь дитиною, що грається на березі моря й збирає гладенькі камінці і красиві черепашки, в той час як великий океан глибоко заховує істину від її очей" - каже великий Ньютон.

"О, яка велич, о, яка велич - Бог, а наше знання нікчемне", - каже Ампер.

"Те, що ми знаємо, це пусте, а те, чого ми не знаємо,- невимірне". /Лаплас/.

Еволюція світу, а в нім людського суспільства і його суспільної думки, іде невідомими нам шляхами. Ми мусимо ці шляхи шукати, але ніколи не мусимо забувати про свою короткозорість , не мусимо, не маємо права запевняти, що ми знайшли істину,що ми знаємо правду, бо до цього людство дійти не може, це - ідеал,до якого людство простує і до якого не дійде воно до кінця свого існування.

Сучасний ортодоксальний матеріялізм виродився як філософська система і перетворився по суті у своєрідну схоластичну релігію, яка терпить лише ті релігії, які підтримують її, пропо - відують на її користь /советська церква/, а інквізиційну службу несе НКВД /ОГПУ/.

Там не тільки прояв незгоди, але навіть прояв сумніву, приводять до фізичних тортур.

Ортодоксальний діямат обіцяє людству абсолютну свободу,блаженство для людства у майбутньому, виступає спасителем світу /ратуй, Боже,від таких спасителів!/, будівником раю на землі /радійте, грішники!/. І якщо до цього додати претенсію на науковість, то це і буде наближена картина, як справді революційне, прогресивне свого часу перетворилося в канонічне, антире - волюційне, що вдержується брутальною силою. Що це коштувало людству, приблизно відомо кожному, що може це коштувати в майбутньому, можна обчислити приблизно й тепер, але це не входить у наше завдання.

Та не зважаючи на все це, діямат лишається закінченою філософською системою, що по-своєму відповідає на всі головніші питання розуму, є гнучким і зграбно складеним, через що його можна роззброїти лише філософською системою, що відповідає усім новітнім досягненням науки.

Завдання сучасної інтелігенції полягає в тому, щоб розвіяти ореол "науковости" матеріялізму, що частково по інерції,частково через брак знанів і, найбільше, офіційно вдержується , як ортодоксальна філософія /в СССР/ й поширюється через колосаль - ний апарат пропаганди і спеціяльний вишкіл серед широких досить мас. З часом уся ця будова з її старою архітектонікою, з фундаментом, що його зруйнували вже сучасні науки, впаде й сама ,але інтелігенція мусить прискорити цей процес руйнування, мусить допомогти широким колам людей розібратись у новому світогляді, що народжується.

На жаль, слід визнати, що питання філософії мало цікавлять широкі кола сучасної інтелігенції /кажу про еміграцію/. Чи винна вона в цьому і чи можна їй докоряти за це і в якій мірі,це інша справа, але так є. А таки філософія була і лишається наукою наук. Від неї в наші дні ухилитись неможливо, як неможливо провести кордон між фізикою, математикою і філософією. Вони так щільно переплелися поміж собою, що нова філософія мусить бути названа математично-фізичною або фізично-математичною.

Світ і сьогодні, хай набагато незрозумілий для нас,все ж є безмежно красивий і розумний, і ми вбачаємо в нім панування Розуму, що виявляє себе в кожнім явищі, в кожнім процесі,що відбувається у всесвіті.

Всесвіт для нас не є просте безглузде нагромадження матерії, що перебуває в постійному русі, не є результат дії довгого ланцюга сліпих механічних сил, що керують життям всесвіту . Всесвіт - щось більш складне, зграбне і розумне. Це не машина, а скорше ідея. Велика Ідея. Одухотворена Думка Творця. Це те єдине, що ми знаємо нині.

\+ + + + +
"" "" "" ""